משנה · אחרונים · עיקר תוספות יום טוב · סדר נזיקין

# עיקר תוספות יום טוב על משנה בבא קמא

משולם בן יואל כץ, רבי יום טוב ליפמן הלר הלוי

**ספריית אור ברסלב** · or-breslev.co.il

# עיקר תוספות יום טוב על משנה בבא קמא

משולם בן יואל כץ, רבי יום טוב ליפמן הלר הלוי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/עיקר-תוספות-יום-טוב-על-משנה-בבא-קמא/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

# תוכן העניינים


**פרק א** ..... 5
משנה א ..... 5
משנה ב ..... 6
משנה ג ..... 7
משנה ד ..... 7
**פרק ב** ..... 8
משנה א ..... 8
משנה ב ..... 8
משנה ג ..... 8
משנה ד ..... 9
משנה ה ..... 9
משנה ו ..... 9
**פרק ג** ..... 10
משנה א ..... 10
משנה ב ..... 10
משנה ג ..... 10
משנה ד ..... 11
משנה ה ..... 11
משנה ו ..... 11
משנה ז ..... 12
משנה ח ..... 12
משנה ט ..... 12
משנה י ..... 12
משנה יא ..... 13
**פרק ד** ..... 14
משנה א ..... 14
משנה ב ..... 14
משנה ג ..... 15
משנה ד ..... 15
משנה ה ..... 16
משנה ו ..... 16
משנה ז ..... 16
משנה ח ..... 17
משנה ט ..... 17
**פרק ה** ..... 17
משנה א ..... 17
משנה ב ..... 18
משנה ג ..... 18
משנה ד ..... 18
משנה ה ..... 19
משנה ו ..... 20
משנה ז ..... 20
**פרק ו** ..... 21
משנה א ..... 21
משנה ב ..... 21
משנה ג ..... 21
משנה ד ..... 21
משנה ה ..... 22
משנה ו ..... 23
**פרק ז** ..... 23
משנה א ..... 23
משנה ב ..... 23
משנה ג ..... 23
משנה ד ..... 24
משנה ה ..... 24
משנה ו ..... 24
משנה ז ..... 24
**פרק ח** ..... 25
משנה א ..... 25
משנה ב ..... 26
משנה ג ..... 27
משנה ד ..... 27

משנה ה ..... 27
משנה ו ..... 27
משנה ז ..... 28
**פרק ט** ..... 29
משנה א ..... 29
משנה ב ..... 29
משנה ג ..... 30
משנה ד ..... 30
משנה ה ..... 31
משנה ו ..... 31
משנה ז ..... 31
משנה ח ..... 31
משנה ט ..... 32
משנה י ..... 33
משנה יא ..... 33
משנה יב ..... 33
**פרק י** ..... 34
משנה א ..... 34
משנה ב ..... 34
משנה ג ..... 35
משנה ד ..... 35
משנה ה ..... 36
משנה ו ..... 36
משנה ז ..... 36
משנה ח ..... 36
משנה ט ..... 36
משנה י ..... 37

# פרק א

## משנה א

א **אַרְבָּעָה**. מְנָיְנָא לְמַעוּטֵי דְּרַבִּי אוֹשַׁעְיָא וּדְרַבִּי חִיָּא [דְּמָנוּ נַמִּי לְנִזְקֵי גּוּפוֹ]. דְּתַנְיָא דִּידָן בְּנִזְקֵי מָמוֹנוֹ קְמַיְרֵי, בְּנִזְקֵי גּוּפוֹ לֹא קְמַיְרֵי. גְּמָרָא:

ב לְהָנֵךְ דְּכְתִיבֵי בְּקָרָא בְּהֶדְיָא. רַשִׁ"י:

ג **נְזִיקִין**. שֶׁעוֹשִׂין נֶזֶק. וּנְזָקִין שֵׁם הַהֶזֵּק. הַר"ן. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ד כֵּיחוֹ רַק הַפֶּה. נִיעוֹ לַחוּת הַחֹטֶם. רַשִׁ"י וְעַיֵּן עוֹד. תּוֹלָדָה דְּבוֹר לְקַמָּן מִשְׁנָה ג', וּפֶרֶק י' דְּבָבָא מְצִיעָא מִשְׁנָה ד':

ה וְהָא דְּלֹא נָקַט שֵׁן, דַּהֲוָה אֲמֵינָא אֲפִלּוּ הֵיכָא דְּאֵין הֲנָאָה לְהֶזֵּקָה, וּלְפִיכָךְ נָקַט לִישְׁנָא דְּמַבְעֶה, דְּמַשְׁמַע לִישְׁנָא דְּגִלּוּיֵי כוּ' דְּהַיְנוּ לַהֲנָאָתָהּ. שֶׁפְּעָמִים נִגְלִין פְּעָמִים נִכְסִין, דְּהַיְנוּ בְּשָׁעַת אֲכִילָה. נִמּוּקֵי יוֹסֵף:

ו **וְהַהֶבְעֵר**. יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת אַמַּאי לֹא תָּנֵי אֵשׁ. וְיֵשׁ לוֹמַר דְּאֵשׁ יֵשׁ לְהָבִין מִסְתָּמָא שֶׁהוּא בְּעִנְיַן שֶׁהוֹלֵךְ הָאֵשׁ בְּשֶׁל חֲבֵרוֹ, וּקְרָא קָאָמַר כִּי תֵּצֵא אֵשׁ, אֲפִלּוּ מֵעַצְמָהּ, לְכָךְ קָאָמַר הַהֶבְעֵר, וְהוּא לִישְׁנָא דִּקְרָא לֹא תְּבַעֲרוּ וְכוּ', וּמַיְרֵי מִסְתָּמָא דְּבָשְׁלוֹ הוּא מַדְלִיק, הָכָא נַמִּי דְּכְוָתֵיהּ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ז **לֹא חֲרֵי כוּ'**. פֵּרוּשׁ אֵין קַלְתּוֹ שֶׁל שׁוֹר כְּקַלְתּוֹ שֶׁל מַבְעֶה, דַּהֲוָה אֲמֵינָא רֶגֶל כוּ', כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַ"ב, וּלְפִיכָךְ אִי כָּתַב רַחְמָנָא שׁוֹר לֹא אָתֵי מַבְעֶה מִנַּיהּ, שֶׁהוּא קִיל מִנַּיהּ. וְהָא דְּלֹא שְׁנָאָה מִשְׁנָתֵנוּ הַקַּל וָחֹמֶר כְּמוֹ שֶׁאָמַר לֹא זֶה וְזֶה [שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם רוּחַ חַיִּים], מִשּׁוּם דְּחַד מֵחַד קַל לְמִצֹא חֹמֶר בְּאֶחָד מִבַּחֲבֵרוֹ. תּוֹסְפוֹת. וְעַיֵּן עוֹד:

ח **הָאֵשׁ**. וְהָא דְּלֹא הֲדַר וְתָנֵי לֹא חֲרֵי הָאֵשׁ כַּחֲרֵי שְׁנֵיהֶם כִּדְקָא הֲדַר בָּרִישָׁא, מִשּׁוּם דְּטִרְחָא לֵיהּ מִלְּתָא. נִמּוּקֵי יוֹסֵף. סְבִירָא לֵיהּ דְּיֵשׁ בָּאֵשׁ מַה שֶּׁאֵין בִּשְׁנֵיהֶם לְפִי שֶׁכֹּחַ אַחֵר מְעֹרָב בּוֹ וְאֵין הוֹלֵךְ לְדַעְתּוֹ כְּמוֹ שׁוֹרוֹ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ט אֲבָל מִבּוֹר לְחוּד לֹא נָפֵיק, דְּאִיכָּא לְמִפְרַךְ מַה לְּבוֹר שֶׁתְּחִלַּת עֲשִׂיָּתוֹ לְנֶזֶק כוּ'. וְהַתַּנָּא הֶאֱרִיךְ, לְהַגְדִּיל תּוֹרָה וְיַאְדִּיר. תּוֹסְפוֹת:

י דְּכְתִיב וּבִעֵר בִּשְׂדֵה אַחֵר. רַשִׁ"י:

יא כְּדֵי נָסִיב לַהּ, דְּהָא בּוֹר אִצְטְרִיכָא לֵיהּ לְמִכְתַּב, דְּלֹא אָתֵי מִכּוּלְּהוּ, כְּדִתְנַן בְּמַתְנִיתִין. רַשִׁ"י וְתוֹסְפוֹת:

יב וּלְרַבִּי יְהוּדָה דְּמַשְׁנָה ה' פֶּרֶק ו' דְּמְחַיֵּב טָמוּן, יֵשׁ לוֹמַר כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת דַּהֲוָה מָצֵי לְמֵימַר דְּכֻלְּהוּ אִצְטְרִיךְ לְמִכְתַּב, דְּאִי הֲוָה נָפְקָא מִבּוֹר וּמְחַד מֵהָנֵךְ הֲוָה פָּטְרֵי בְּהוּ כֵּלִים. וּלְרַבִּי יְהוּדָה אֵין הָכִי נַמִּי דְּאִצְטְרִיךְ מְשׁוּם הָכִי:

יג אַף עַל גַּב דְּלֹא דָּמֵי לְחַד מֵהָנֵי אָבוֹת, אִי יְכוֹלִין לַאֲתוֹיֵי מִתַּרְתֵּי אוֹ מִתְּלַת אוֹ מִטְּפֵי בְּהַצַּד הַשָּׁוֶה לְחִיּוּבָא, מְחַיְּבִינַן לֵיהּ. הָרַ"ן:

יד **וּשְׁמִירָתָן כו'**. שֶׁנִּתְחַיְּבָתָּ בִּשְׁמִירָתָן מֵחֲמַת שֶׁהֵם מָמוֹנְךָ, אוֹ שֶׁנִּמְסְרוּ לְךָ לִשְׁמָרָן, אוֹ שֶׁעָשִׂיתָ בָּהֶם מַעֲשֶׂה שֶׁתִּתְחַיֵּב בִּשְׁמִירָתָן כו'. לַאֲפוֹקֵי הֵיכָא דְּמַסְרִינְהוּ לַאֲחֵרִים לְנָטְרִינְהוּ כְּדַחֲזִי, וּפָשַׁע בָּהֶן הַשּׁוֹמֵר, דְּהַשֵּׁנִי חַיָּב וְהָרִאשׁוֹן פָּטוּר. וּלְאַפּוֹקֵי נַמִּי הֵיכָא דְּנָטְרִינְהוּ כְּאוֹרְחַיְהוּ וְאַזְּיקוּ, דְּפָטוּר. נְמוּקֵי יוֹסֵף:

טו **חָב**. הַאי תָּנָא יְרוּשַׁלְמִי הוּא, דְּתָנֵי לִישָׁנָא קַלִּילָא, וְלֹא תָּנֵי חַיָּב. גְּמָרָא:

טז **תַּשְׁלוּמֵי**. לְהָכִי נָקֵט לְשׁוֹן הַשְׁלָמָה, דִּפְחַת נְבֵלָה מִשְּׁעַת מִיתָה עַד שְׁעַת הַעֲמָדָה בַּדִּין, דְּנָזַק הָוֵי. וְהַמּוֹתָר מְשַׁלֵּם לוֹ מַזִּיק. בַּגְּמָרָא דַּף י'. וְהוּא הַדִּין דִּשְׁבָחָהּ דְּבִין מִיתָה לַהַעֲמָדָה בַּדִּין, דְּנָזַק הָוֵי. נְמוּקֵי יוֹסֵף. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יז דְּהָא מֵיטַב שְׂדֵהוּ דְּהַאיְךְ דְּקָא מְשַׁלֵּם מַשְׁמַע. גְּמָרָא:

יח וְיֵלְפִינַן מִבּוֹר דִּכְתִיב בֵּיהּ יָשִׁיב, לְרַבּוֹת שָׁוֶה כֶּסֶף. נְמוּקֵי יוֹסֵף:

## משנה ב

יט אֲבָל אִם נִזַּק, פְּלִיגֵי תַּנָּאֵי. וּמִכָּל מָקוֹם פָּסְקוּ כְּמַאן דְּאָמַר אַף לְנָזָקִין הָאַחֲרוֹן חַיָּב. וְהַטַּעַם מִפְּנֵי שֶׁהָאַחֲרוֹן הֶעֱתִיקוֹ מִמִּדַּת נְזָקִין לְמִדַּת מִיתָה, וּמִפְּנֵי כָּךְ חַיָּב בַּכֹּל. הַמַּגִּיד מִשְׁנֶה:

כ **מְעִילָה**. מְעִילָה הוּא דִּלֵית בְּהוּ, הָא מִקְדַּשׁ קָדְשֵׁי חַיָּב בִּנְזָקִין, כְּגוֹן קָדָשִׁים קַלִּים שֶׁאֵין בָּהֶם מְעִילָה מֵחַיִּים, אֶלָּא אֲמוּרִים לְאַחַר זְרִיקַת דָּם. מָנִי רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי הִיא דְּאָמַר מָמוֹן בְּעָלִים הוּא כו':

כא בַּגְּמָרָא פָּרֵיךְ, מַאן תֵּבַע לֵיהּ. אֶלָּא דְּנָגַח תּוֹרָא דְּהֶפְקֵר לְתוֹרָא דִּידָן, וְקָדַם וְזָכָה בּוֹ אַחֵר. אִי נַמִּי נָגַח וְאַחַר כָּךְ הִקְדִּישׁ וְאַחַר כָּךְ הִפְקִיר, שֶׁנֶּאֱמַר וְהוּעַד בִּבְעָלָיו וְהֻמַּת אִישׁ וְגוֹ' הַשּׁוֹר יִסָּקֵל וְגַם בְּעָלָיו יוּמָת. וּמַשְׁמַע שֶׁיִּהְיֶה לוֹ בַּעַל בְּשָׁעַת מִיתָה וְהַעֲמָדָה בַּדִּין וּגְמַר דִּין. וְהַאי קְרָא אַף עַל גַּב דִּבְשׁוֹר שֶׁהֻמַּת אָדָם כְּתִיב, אִם אֵינוֹ עִנְיָן לְמִיתָה, דְּשִׁבְעָה שׁוֹר כְּתִיבִי, תְּנֵהוּ עִנְיָן לִנְזִיקִין. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כב לָאו דַּוְקָא לַחֲבֵרוֹ, דְּהוּא הַדִּין לְשׁוֹר נַמִּי דִּינָא הָכִי, וְאַשְׁגְּרַת לִישָׁנָא דִּגְמָרָא נָקֵט. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כג דְּבָעְיָנַן וּבְעֵר בִּשְׂדֵה אַחֵר. וּמִשּׁוּם הָכִי אִם הָיְתָה מְיֻחֶדֶת לִפְרוֹת וְכו' וְהִזִּיק בְּשֵׂן וָרֶגֶל, חַיָּב, דִּשְׂדֵה אַחֵר קָרִינַן בֵּיהּ. רַשְׁ"י:

כד **וּכְשֶׁהִזִּיק כו'**. לַאֲתוֹיֵי קֶרֶן, דִּכְתִיב כִּי יִגַּח, וְאֵין נְגִיחָה אֶלָּא בְּקֶרֶן כו'. גְּמָרָא. וּכְשֶׁהִזִּיק כו' דְּרִישָׁא, לֹא דְּרִשִׁינַן לֵיהּ, דְּלָאו יְתֵרָא הוּא. רַשְׁ"י:

## משנה ג

כה שֶׁכָּל מָמוֹנוֹ שֶׁל הַמַּזִּיק בְּמָקוֹם שֶׁמֻּנָּח שָׁם דּוֹמֶה לְבוֹר וְהֲוֵי תּוֹלְדָתוֹ:

כו וַאֲפִלּוּ הָיָה נִרְאֶה שֶׁהַנְּזָקִין שָׁוִין, לֹא אָמְרִינַן יֵצֵא זֶה בְּזֶה בְּלֹא שׁוּמָא. לְפִי שֶׁמִּתּוֹךְ הַשּׁוּמָא יַעֲלֶה בְּדִקְדּוּק כו'. נִמּוּקֵי יוֹסֵף:

כז דְּמִטַּלְטְלֵי דְּיַתְמֵי לֹא מִשְׁתַּעְבְּדֵי. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב לְדִין דְּהַאִידָנָא כְּמוֹ שֶׁאִיתָא בְּמִשְׁנָה ג' פֶּרֶק ט' דִּכְתֻבּוֹת:

כח דָּנִין דִּינֵי קְנָסוֹת. רַשְׁ"י. וְאַף עַל גַּב דְּמַתְנִיתִין לֹא אַיְירֵי בִּקְנָסוֹת, דְּהָא שׁוֹר לְרַגְלוֹ וּמַבְעֶה לְשׁוֹנוֹ מְפָרְשִׁינַן לֵיהּ, מִכָּל מָקוֹם מְרַמֵּז לָנוּ הַתַּנָּא בְּמַתְנִיתִין אֲפִלּוּ בְּמִילֵּי דְּלֹא אַיְירֵי בָּרֵישָׁא. תּוֹסָפוֹת:

כט בַּגְּמָרָא עֲבֵיד צְרִיכוּתָא לְאַשְׁמְעִינַן תַּרְוַיְיהוּ. וְאִם תֹּאמַר מַאי שְׁנָא הָכָא דְּאַשְׁמְעִינַן דִּפְסוּלִים, הָא פְּסוּלִים לְכָל עֵדוּת. כָּתַב הָרַמְבַּ"ם דְּסַלְקָא דַּעְתָּךְ אֲמֵינָא דְּנָקֵל בִּנְזִיקִין לְרֹב מְאֹרְעֵיהֶם וּלְמִעוּט הַזְּדָמְנוּת עֲלֵיהֶם עֵדוּת כְּשֵׁרִים, לְפִי שֶׁהַהַכָּאוֹת [בֵּין הָאֲנָשִׁים וּבֵין הַבְּהֵמוֹת] עַל הָרֹב בְּמַעֲמַד עַמֵּי הָאָרֶץ הָעֲבָדִים וְהַנָּכְרִים הֵם. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ל **וְהַנָּשִׁים**. דְּהִשְׁוָה אִשָּׁה לָאִישׁ. תּוֹסָפוֹת:

לא וְאַף עַל גַּב דְּתָנֵן לַהּ חָדָא זִמְנָא בְּתַשְׁלוּמֵי נֶזֶק. מְפָרֵשׁ בַּגְּמָרָא חָדָא בְּתָם וַחֲדָא בְּמוּעָד, וּצְרִיכָא כו':

## משנה ד

לב **אֵינָהּ כו'**. מִשּׁוּם דְּתָנֵי שֵׁן וָרֶגֶל דְּמוּעָדִין מִתְּחִלָּתָן נָקֵט אֵינָהּ מוּעֶדֶת וְלֹא תָּנֵי הַבְּהֵמָה תַּמָּה:

לג **לִשֹּׁךְ**. נְשִׁיכָה כֵּיוָן דְּאֵין הֲנָאָה לְהֶזֵּקָהּ כְּשֵׁן, הֲוֵי תּוֹלְדָה דְּקֶרֶן. רְבִיצָה וּבְעִיטָה כֵּיוָן דְּאֵין הֶזֵּקָן מָצוּי כְּרֶגֶל הָווּ תּוֹלְדָה דְּקֶרֶן. גְּמָרָא:

לד דְּעַל יְדֵי הַעֲדָאָה דְּעֵדִים אָתוּ בְּהוּ חִיּוּב נֶזֶק שָׁלֵם. הִלְכָךְ חָדָא מִלְּתָא הִיא. רַשְׁ"י:

לה כְּלוֹמַר הַךְ בָּבָא דְּמַתְנִיתִין. אֲבָל רֵישָׁא עַל כָּרְחָךְ רַבָּנָן הִיא. דְּהַשֵּׁן מוּעֶדֶת כו' עַל כָּרְחָךְ בַּחֲצַר הַנִּזָּק, דְּבָעִינַן וּבְעֵר בִּשְׂדֵה אַחֵר, וּתְנַן הַבְּהֵמָה אֵינָהּ מוּעֶדֶת כו' אַלְמָא קֶרֶן בַּחֲצַר הַנִּזָּק חֲצִי נֶזֶק מְשַׁלֵּם. וְהָכִי קָאָמַר בַּגְּמָרָא, רֵישָׁא רַבָּנָן וְסֵיפָא רַבִּי טַרְפוֹן. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

לו **וְהָאָדָם**. הֲרֵי חֲמִשָּׁה. וּבְבַעֲלֵי חַיִּים קַמַּיְרֵי, לְהָכִי לֹא חָשִׁיב בּוֹר וְאֵשׁ. רַשְׁ"י:

לז **הַזֶּאֱב**. וַחֲסוּרֵי מִחַסְּרָא וְהָכִי קָתָנֵי, וְיֵשׁ מוּעָדִים אֲחֵרִים כֵּיוֹצֵא בָּאֵלּוּ, הַזֶּאֱב כו'. גְּמָרָא:

לח **מוּעָדִין**. אֲפִלּוּ בִּנְשִׁיכָה וּבְכָל נֶזֶקִין. רַשְׁ"י:

לט **תַּרְבּוּת**. שֶׁגּוֹדְלִין אָדָם בְּבֵיתוֹ. רַשְׁ"י:

מ **מַה כּוּ' אֶלָּא**. אֵין לְפָרֵשׁ כִּפְשׁוּטוֹ, דְּהָא אִיכָּא עוֹד דְּשַׁיֵּר, עַל פִּי עַצְמוֹ דְּקָנָסָא הוּא וּמוֹדֶה בְּקָנָס פָּטוּר, וַחֲצִי כֹּפֶר דְּתָם פָּטוּר. אֶלָּא הוּא כְּמוֹ אֵין בֵּין. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

מא דְּמַאי עֲלֵיהָ, מְעֲלֶה שֶׁבִּנְכָסָיו כּוּ'. גְּמָרָא:

# פרק ב

## משנה א

א וְאַף עַל גַּב דְּאָמְרָן לַהּ בַּפֶּרֶק דִּלְעֵיל, אַיְדֵי דְּבָעֵי לְמִתְנֵי תּוֹלְדָה דְּהַיְינוּ הַבְּהֵמָה מוּעֶדֶת [וְכוּ'], תְּנָא אָב בְּשֶׁשְּׁבָרָה בְּרְגְלֶיהָ מַמָּשׁ. נִמּוּקֵי יוֹסֵף:

ב **מְבַעֲטָת**. אַגַּב דְּשָׁוֶה לִצְרוֹרוֹת נָקַט לַהּ הָכָא. תּוֹסָפוֹת:

ג וְתוּ נָפְקָא מִנַּהּ דְּהַוֵי תּוֹלְדָה דְּרֶגֶל, הַיְינוּ לְשַׁלֵּם מִן הָעֲלִיָּה, כֵּיוָן דְּמוּעָד מִתְּחִלָּתוֹ, אֶלָּא דַּהֲלָכָה אַפְּקֵיהּ לַחֲצִי נֶזֶק. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ד **דָּרְסָה כּוּ'**. וְאַף עַל גַּב דִּכְבָר שְׁמַעְנוּ, מִכָּל מָקוֹם אִצְטְרִיךְ לְאַשְׁמְעִינַן, דְּסָלְקָא דַּעְתָּךְ אֲמֵינָא מְשַׁנָּה הִיא בְּהַהִיא דְּרִיסָה הוֹאִיל וְדְרִיסָה בְּחוֹזֶק כָּל כָּךְ שְׁנִתַּז הַשָּׁבֶר עַל כְּלִי אַחֵר וּשְׁבָרוֹ, מִסְתָּמָא לְהַזִּיק נִתְכַּוְּנָה, קָא מַשְׁמַע לָן דְּלֹא. אִי נַמִּי קָא מַשְׁמַע לָן דְּמַשְׁכַּחַת לֵיהּ נֶזֶק וַחֲצִי נֶזֶק בְּחַד מַעֲשֶׂה בַּהֲדֵי כְּהַאי גַּוְנָא. נִמּוּקֵי יוֹסֵף:

ה **לְהַלֵּךְ**. תְּנָא רֶגֶל וְהוּא הַדִּין שֵׁן. נִמּוּקֵי יוֹסֵף. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

## משנה ב

ו **הַבְּהֵמָה**. הַיְינוּ שֵׁן הַיְינוּ בְּהֵמָה, אֶלָּא דְּקָתָנֵי שֵׁן דְּחַיָּה קָתָנֵי שֵׁן דִּבְהֵמָה לְאַשְׁמְעִינַן דְּאַף עַל גַּב דִּבְעִירָה כְּתִיב חַיָּה בִּכְלַל בְּהֵמָה כּוּ', וּדְאָתְיָא מִדְּרָשָׁא חֲבִיבָא לֵיהּ וְנָקְטֵיהּ בְּרֵישָׁא. גְּמָרָא:

ז כְּלוֹמַר דְּאִי לָאו הָכִי כָּל הַמְשַׁנֶּה וּבָא אַחֵר וְשִׁנָּה בּוֹ פָּטוּר. גְּמָרָא:

ח כְּפִי שֶׁהָיָה צָרִיךְ לִקַּח שְׁעָרִים לְמַאֲכָלָהּ. רַשִׁ"י. וְהָרַמְבַּ"ם כָּתַב כְּגוֹן חֲמוֹר שֶׁאָכַל עֶשֶׂר לִיטְרָאוֹת תְּמָרִים, יְשַׁלֵּם דְּמֵי עֶשֶׂר לִיטְרָאוֹת מִשְּׁעָרִים:

## משנה ג

ט **שֶׁקָּפְצוּ**. וְלֹא שֶׁנָּפְלוּ, כְּגוֹן הֵיכָא דִּמְקָרְבוּ כֵּלִים לַכֹּתֶל וְאִי הָווּ קָפְצֵי לְבָרָא מִמָּנָא הָווּ קָפְצֵי, וְכִי נָפְלוּ אֹנֶס הוּא וּפְטוּרִים, דְּהָא לָאו פְּשִׁיעָה הִיא אֲפִלּוּ לְעִנְיַן קְפִיצָה, דְּהָא כִּי קָפְצֵי לְבָרָא הָווּ קָפְצֵי. אֲבָל אִי הָווּ בְּעִנְיַן שֶׁכְּשֶׁיִּקְפְּצוּ הָווּ תְּבָרֵי, כִּי נָפְלוּ נַמִּי חַיָּבִים. וְאַף עַל גַּב דִּבְנְפִילָה אֲנִיסִי הוּא, הָווּ תְּחִלָּתוֹ בִּפְשִׁיעָה לְגַבֵּי קְפִיצָה וְסוֹפוֹ בְּאֹנֶס, וְחַיָּב. וּמַתְנִיתִין דְּמְרַחֲקוּ הַכֵּלִים, וּמְשׁוּם הָכִי חַיָּב עַל הַקְּפִיצָה. וְעַל הַנְּפִילָה נַמִּי הָיָה חַיָּב, אֲבָל

מִשּׁוּם הָכִי לֹא קָתָנֵי נָפְלָה, לוֹמַר דְּלִפְעָמִים פָּטוּר בִּנְפִילָה וְהַיְנוּ הֵיכָא דְּמָקָרְבֵי, וְאָז פָּטוּר אַף עַל הַקְּפִיצָה. נִמּוּקֵי יוֹסֵף:

י וּפְעָמִים שֶׁהַגֶּחָלִים נִדְבָּקִים בָּהּ. הָרַמְבַּ"ם:

יא דִּבְגָדִישׁ שֶׁל בַּעַל הַחֲרָרָה, דְּהַשְׁתָּא הָוֵי בִּרְשׁוּת הַנִּזָּק, דְּבָעִינַן וּבְעֵר בִּשְׂדֵה אַחֵר. בַּגְּמָרָא:

יב דִּבְאַדְיֵי אַדּוֹיֵי הִיא מַתְנִיתִין, וְעַל כֻּלָּהּ גָּדִישׁ חֲצִי נֶזֶק. וּבְהָכִי מִתְפָּרְשָׁא מַתְנִיתִין טְפֵי שַׁפִּיר. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב. וְאֵיכָא נַמִּי אוֹקִימְתָא בַּגְּמָרָא בְּאַנַּח אַנּוֹחֵי, וְעַל מְקוֹם הַחֲרָרָה נֶזֶק שָׁלֵם:

## משנה ד

יג **תָּם**. פְּשִׁיטָא, דְּכָל שֶׁלֹּא הוּעַד תָּם הוּא. אֶלָּא הָכִי קָא בָּעֵי, אֵיזֶהוּ שֶׁיִּקָּרֵא תָּם אַחֲרֵי הַעֲדָאָה. נִמּוּקֵי יוֹסֵף:

יד **וְאֵינוֹ נוֹגֵחַ**. דַּי אֶפְלּוּ בְּפַעַם אַחַת, דְּמִסְתָּמָא חָזַר לְתַמּוּתוֹ כוּ'. וּמִכָּל מָקוֹם חֲזָרָה שֶׁל שְׁלֹשָׁה יָמִים פְּשִׁיטָא דְּסַגִּי. הָרֹא"שׁ:

## משנה ה

טו רְצוֹנוֹ לוֹמַר מְנַגֵּחַ וְאֵילָךְ. דְּאִלּוּ נָגַח קֶרֶן גּוּפֵיהּ [הֵיא]:

טז **נֶזֶק שָׁלֵם**. דְּאָמַר קְרָא יְשַׁלֵּם, תַּשְׁלוּמִין מְעַלְיָא, וְלֹא תֵּילַף בְּקַל וְחוֹמֶר מִקֶּרֶן שֶׁלֹּא לְחַיֵּב אֶלָּא חֲצִי נֶזֶק. כִּדְאִיתָא בַּגְּמָרָא:

יז **קֶרֶן מַרֶּגֶל**. כְּלוֹמַר קֶרֶן בִּרְשׁוּת הַנִּזָּק מֵרֶגֶל בִּרְשׁוּת הַנִּזָּק. וּמָה אִם בְּמָקוֹם שֶׁהַקֶּרֶן עַל הַשֵּׁן וְעַל הָרֶגֶל בִּרְשׁוּת הָרַבִּים הֶחְמִיר בְּקֶרֶן, נִמְצָא שֶׁרֶגֶל קַלָּה וְקֶרֶן חֲמוּרָה. מָקוֹם שֶׁהֶחְמִיר עַל הַשֵּׁן וְרֶגֶל הַקַּלִּים לְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם בִּרְשׁוּת הַנִּזָּק, אֵינוֹ דִּין שֶׁנַּחְמִיר בְּקֶרֶן שֶׁהוּא חֲמוּרָה. נִמְצָא דַּאֲתֵינַן לְמֵילַף קֶרֶן חֲמוּרָה מֵרֶגֶל הַקַּלָּה וְלֹא קֶרֶן מִקֶּרֶן. נִמּוּקֵי יוֹסֵף:

יח יוֹתֵר מְעַט מִשְּׁבָעָה, וְכֵיוָן דְּאַפִּיקְתֵּיהּ מִשְּׁבָעָה דְּהַיְנוּ הֶסְגֵּר, אוֹקְמַהּ אַשְּׁנֵי הַסְּגָרוֹת. תּוֹסָפוֹת. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

## משנה ו

יט **יָשֵׁן**. מִשּׁוּם שׁוֹגֵג אִצְטְרִיךְ. דְּלָא תֵּימָא דְּלֹא מְחַיֵּב שׁוֹגֵג אֶלָּא כְּשֶׁהוּא עֵר, אֲבָל יָשֵׁן אָנוּס הוּא, קָא מַשְׁמַע לָן. נִמּוּקֵי יוֹסֵף:

כ הוּא מֵהַיְרוּשַׁלְמִי. וְטַעֲמָא דְּשֵׁנִי הַבָּא אֶצְלוֹ הוּא פּוֹשֵׁעַ. נִמּוּקֵי יוֹסֵף:

כא בַּגְּמָרָא יְלִיף לֵיהּ מִקְּרָא:

כב מִדְּקָתָנֵי סְמֵא דּוּמְיָא דְּשִׁבֵּר הַכֵּלִים, מַה הָתָם נֶזֶק אֵין, אַרְבָּעָה דְּבָרִים לֹא, אַף סְמֵא כוּ'. גְּמָרָא. וּלְשׁוֹן אֶפְלּוּ שֶׁכָּתַב הָרַ"ב, אֵינוֹ מְדֻיָּק. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

# פרק ג

## משנה א

א מִשּׁוּם דְּאָדָם בַּעַל מַחְשָׁבוֹת הוּא וְאַגַּב טָרְדָא דְּלִבֵּיהּ לָאו אוֹרְחָא לְעַיּוֹנֵי וּמֵיזָל. נְמוּקֵי יוֹסֵף. וְעַיֵּין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ב **הֲחָבִית**. פְּתַח בְּכַד וְסֵיֵם בֶּחָבִית, לוֹמַר לְךָ הַיְנוּ כַּד הַיְנוּ חָבִית. לְמַאי נָפְקָא מִנַּהּ, לְמִקַּח וּמִמְכָּר. עַיֵּן בַּגְּמָרָא:

ג **נִשְׁבְּרָה**. שֶׁלֹּא הִנִּיחַ אֶלָּא נִתְקַל וְנִשְׁבְּרָה. וְהַיְנוּ דְּהַרַ"ב קָרֵי לֵיהּ נִתְקַל לְמַזִּיק בְּכַדּוֹ שֶׁנִּשְׁבַּר:

ד כְּלוֹמַר וּבְלְאַחַר נְפִילָה פְּלִיגִי. דְּהָא בְּדִבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה מְפָרֵשׁ בְּמִתְנַיִן, אִם נִתְכַּוֵּן לִזְכוֹת בַּחֲרָסֶיהָ כוּ', הַיְנוּ אַחַר הַנְּפִילָה, דְּאִי בִּשְׁעַת נְפִילָה לֹא שַׁיָּךְ לוֹמַר נִתְכַּוֵּן לִזְכוֹת בַּחֲרָסֶיהָ אֶלָּא מִתְכַּוֵּן לְשָׁבְרָהּ כְּפֵרוּשׁ רַשׁ"י. וְקָשֶׁה דְּאִם כֵּן תַּרְתֵּי לָמָּה לִי, מַיִם וַחֲרָסִים. וּבַגְּמָרָא, חָדָא לִשְׁעַת נְפִילָה (דְּבֵיהּ נַמִּי פְּלִיגִי), וְחָדָא לְאַחַר נְפִילָה, וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ה דְּמִתְנַיִן לְהַשְׁלִיכָהּ מִמָּשׁ לַיְּכָא לְמֵימַר, דְּאִם כֵּן הֲוָה מַשְׁמַע דְּבִכְגוֹן הַאי הוּא דְּמִחַיֵּב רַבִּי יְהוּדָה, אֲבָל אִם לֹא כִּוֵּן לְהַשְׁלִיכָהּ אַף עַל גַּב דַּהֲוֵי פּוֹשֵׁעַ לְגַבֵּי נְפִילָה פָּטוּר, וְלֵיתָא, דְּעַד כָּאן לֹא פָּטְרֵי רַבָּנָן דְּרַבִּי מֵאִיר אֶלָּא בְּמַפְקִיר נְזָקִיו דְּנִתְקַל:

ו הֲוָה לֵיהּ כְּהֶפְקֵר דְּאָתֵי מִמֵּילָא. הַרִי"ף:

## משנה ב

ז **הַשּׁוֹפֵךְ כּוּ'**. וַאֲפִלּוּ אַפְקְרִינְהוּ, דְּהָכָא שׁוֹפֵךְ וּמַצְנִיעַ שֶׁלֹּא בְּאוֹנֶס, וְקָיְמָא לָן לְעֵיל דְּמַפְקִיר נְזָקָיו שֶׁלֹּא בְּאוֹנֶס לְכֻלֵּי עָלְמָא חַיָּב. נְמוּקֵי יוֹסֵף:

ח **בְּנִזְקוֹ**. פֵּרוּשׁ, דְּעַצְמוֹ וְלֹא כֵּלָיו:

ט **בָּקוֹצִים**. שֶׁעָשָׂה גָּדֵר קוֹצִים, דִּסְתָם גָּדֵר שֶׁל אֲבָנִים הוּא, דִּכְתִיב [מִשְׁלֵי כד] וְגֶדֶר אֲבָנָיו נֶהֱרָסָה. רַשׁ"י:

י שֶׁנִּסְמָךְ אָדָם שָׁם יוֹתֵר מִן הָרָאוּי. נְמוּקֵי יוֹסֵף:

יא **שֶׁנָּפַל**. כֵּיוָן דְּאָנִיס צָרִיךְ לָן לְאוֹקְמֵי הַךְ סֵיפָא בִּדְלָא אַפְקְרִינְהוּ וְאִתְזַק לְאַחַר נְפִילָה, דַּהֲוָה לֵיהּ לְסַלֵּק וְלֹא סִלֵּק, דִּבְהָכִי מוֹדֶה רַבִּי יְהוּדָה, כְּדִתְנַן אִם נִתְכַּוֵּן כּוּ'. נְמוּקֵי יוֹסֵף:

## משנה ג

יב **זָכָה**. וְאַף עַל גַּב דִּכְהֶפְקֵר הֵם חַיָּב בְּנִזְקוֹ, דְּמַפְקִיר נְזָקָיו שֶׁלֹּא בְּאוֹנֶס חַיָּב:

יג וְקָשֶׁה דְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אַדְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל דְּמִשְׁנָה ה' פֶּרֶק י' דְּבָבָא מְצִיעָא. וְשֶׁמָּא אֵין הָעִנְיָנִים שָׁוִים. תּוֹסְפוֹת. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יד **הַהוֹפֵךְ**. מִדְּלֹא קָתָנֵי הַמַּגְבִּיהַּ שְׁמַע מִנַּהּ בְּלִמַּטָּה מִשְּׁלִשָּׁה וּבְמִתְכַּוֵּן לְזְכוֹת בּוֹ, דְּחַיָּב מִשּׁוּם מָמוֹנוֹ. אֲבָל אִם הִגְבִּיהַּ שְׁלִשָּׁה, דְּאִסְתַּלָּקָא מַעֲשֶׂה רִאשׁוֹן, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִתְכַּוֵּן לְזְכוֹת בּוֹ חַיָּב, דְּהָא קָנְמָא לָן מַפְקִיר נְזָקָיו שֶׁלֹּא בְּאֹנֶס חַיָּב. בַּגְּמָרָא:

## משנה ד

טו **חַיָּב**. וְאִלּוּ כָּל הַקּוֹדֵם בָּהֶן זָכָה לֹא קָתָנֵי. דְּגָלֵל דָּבָר שֶׁאֵין בּוֹ שֶׁבַח בִּרְשׁוּת הָרַבִּים הוּא, לֹא קָנָסוּ. גְּמָרָא. דְּמַאן דְּמַפֵּיק לְהוּ לְנַקּוֹת חֲצֵרוֹ הוּא דְּמַפֵּיק, וְלֹא עָבִיד לְשַׁהוּיֵי הָתָם. רַ"ן:

טז וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִזְהִיר לָזֶה שֶׁנִּתְקַל בּוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא טָרוּד בְּנַפְשׁוֹ. גְּמָרָא:

## משנה ה

יז **וְזֶה כּוֹ**'. וּפָגַע זֶה בָּזֶה. רַשׁ"י:

יח **עָמַד**. כְּגוֹן שֶׁלֹּא הָיָה לֵיהּ לַעֲמֹד, וְהֵינוּ שֶׁלֹּא עָמַד אֶלָּא לָנוּחַ. אֲבָל עָמַד לְתַקֵּן הַקּוֹרָה דְּאוֹרְחֵיהּ הוּא, פָּטוּר. דְּהָא בְּמִשְׁנָה ד' לְעֵיל לֹא מְחַיְּבִינַן לֵיהּ לַנְּתָקֵל אֶלָּא כְּשֶׁהָיָה יָכוֹל לַעֲמֹד, שְׁמַע מִנַּהּ דְּכָל כִּי אוֹרְחֵיהּ לֹא הָוֵי פּוֹשֵׁעַ. גְּמָרָא:

יט **חַיָּב**. וְלֹא אַתּוֹלָדָה דְּבוֹר מְחַיְּבִינַן לֵיהּ, דְּאִם כֵּן לֹא חַיָּב אַחֲבִית, דְּבוֹר פָּטוּר בְּכֻלִּים. אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁאֵינוֹ מֻטָּל לָאָרֶץ וְלֹא שַׁלִּיט בְּגוּפֵיהּ, אֶלָּא קָאֵי אַנַּפְשֵׁיהּ, כְּמַאן דְּאַזְקֵיהּ בַּיָּדַיִם דָּמֵי. נִמּוּקֵי יוֹסֵף:

כ **בָּנַרוֹ כּוֹ**'. יֵשׁ לוֹמַר דְּקָא מַשְׁמַע לָן דְּאַף דְּפִשְׁתָּן בְּהָרִיחוֹ הָאֵשׁ נִשְׂרַף וּבְרִי הֶזֵּקָא הָוֵה לֵיהּ לְבַעַל הַגֶּר לְזַהֵר בְּיוֹתֵר וּלְעוֹלָם נְחַיְּבֵיהּ, קָא מַשְׁמַע לָן. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

## משנה ו

כא אֲבָל בַּגְּמָרָא קָאָמַר נַמִּי בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת:

כב וּבִסְתָמָא לְצָרְכֵי שַׁבָּת דִּינִינַן לֵיהּ, דְּזִיל בָּתַר רֻבָּא, וַאֲפִלּוּ לֹא נָקִיט מִידֵי בַּיָּדַיִם, דְּהָא בְּעֵי לְמֵימַר עִשָּׂרְתֶּם וְעֵרַבְתֶּם כּוּ', אוֹ לְמֵימְשָׁא פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו, אוֹ לְשַׁנּוּיֵי כְּסוּתֵיהּ. אֲבָל אִי בָּרִיר דְּלֹא רָהֵיט אֶלָּא לְשָׁאר צְרָכָיו דְּלֹא שַׁיְכִי בֵּהּ צָרְכֵי שַׁבָּת, כִּבְחֹל דָּמֵי. נִמּוּקֵי יוֹסֵף. וּבָרַמְבַּ"ם מַשְׁמַע דַּאֲפִלּוּ רָץ לִשְׁאָר צְרָכָיו בִּרְשׁוּת הוּא, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּכָּנֵס שַׁבָּת וְהוּא אֵינוֹ פָּנוּי. וְעַיֵּן שֻׁלְחָן עָרוּךְ סִימָן שע"ח. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כג **פְּטוּרִין**. שֶׁכָּל אֶחָד גָּרַם לְעַצְמוֹ חֲבָלָה זוֹ. וְלֹא הִזִּיקוֹ מַמָּשׁ בְּמִתְכַּוֵּן אֶלָּא כְּלוֹמַר הֶזֵּקוֹ זֶה בָּזֶה. תּוֹסְפוֹת. וְכָתַב הַנִּמּוּקֵי יוֹסֵף, דִּבְעֶרֶב שַׁבָּת, שֶׁמָּה שֶׁהוּא בְּחֹל מְשֻׁנֶּה בְּעֶרֶב שַׁבָּת הוּא בִּרְשׁוּת, לֹא שְׁנָא מְהַלְּכִים זֶה לִקְרַאת זֶה אוֹ זֶה אַחַר זֶה פְּטוּרִים. אֲבָל שְׁנֵיהֶם רָצִים, דִּפְטוּרִים בְּחֹל מִשּׁוּם דְּכִי הֲדֵדֵי נִינְהוּ, אִיכָּא לְאַפְלוּגֵי כִּדְפָלְגִינַן לְעֵיל בֵּין מְהַלְּכִין זֶה לִקְרַאת זֶה אוֹ זֶה אַחַר זֶה. אוֹ מֵהֵר הָאַחֲרוֹן אוֹ עָמַד הָרִאשׁוֹן:

## משנה ז

כד **וְהַזִּיק**. שֶׁנִּתְּזָה חֻתִּיכָה מִן הָעֵץ הַמִּתְבַּקֵּעַ אוֹ נְשֵׁל הַבַּרְזֶל מִן הָעֵץ. נְמוּקֵי יוֹסֵף:

כה **אַחֵר**. בְּגְמָרָא מַצָּרְכִינַן לְהוּ. דְּאִי אַשְׁמְעִינַן מְבַקֵּעַ בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד וְהִזִּיק בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, הָוֶה אָמֵינָא מִשּׁוּם דַּהֲוָה לֵיהּ לְאַסּוֹקֵי אַדַּעְתֵּיהּ דְּאִי מָטְיָא בְּקַעַת הָתָם הָיָה מַזִּיק כֵּיוָן שֶׁרַבִּים מְצוּיִין שָׁם. אֲבָל כְּשֶׁמְּבַקֵּעַ בִּרְשׁוּת הָרַבִּים וְהִזִּיק בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד שֶׁאֵין רַבִּים שָׁם אֵימָא לֹא מְחַיַּב. וְאִי אַשְׁמְעִינַן מְבַקֵּעַ בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, מִשּׁוּם דְּלֹא בִּרְשׁוּת קָא עָבֵיד, דְּמַאן יָהֵיב לֵיהּ רְשׁוּתָא, אֲבָל מְבַקֵּעַ בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד דְּבִרְשׁוּת קָא עָבֵיד אֵימָא לֹא מְחַיַּב. וְאִי אַשְׁמְעִינַן הָנֵי תַּרְתֵּי, הָא מִשּׁוּם דִּשְׁכִיחֵי כוּ' וְהָא כוּ', אֲבָל כְּשֶׁמְּבַקֵּעַ וְהִזִּיק הַכֹּל בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד אֵימָא לֹא, צְרִיכָא. וְכָתַב הַנְּמוּקֵי יוֹסֵף דְּלֹא זוֹ אַף זוֹ קָתָנֵי:

כו **חַיָּב**. נֶזֶק שָׁלֵם. דְּכֹחוֹ הוּא וּכְגוּפוֹ דָּמֵי, וְקָיְמָא לָן אָדָם מוּעָד לְעוֹלָם. נְמוּקֵי יוֹסֵף:

## משנה ח

כז **חֲצִי נָזֶק**. וּמְגוּפוֹ. דְּאִם הָאָחַד אֵינוֹ שָׁוֶה כָּל כָּךְ, אֵינוֹ מְנַכֶּה לוֹ אֶלָּא מַה שֶּׁיּוּכַל לִגְבּוֹת מִגּוּפוֹ. נְמוּקֵי יוֹסֵף:

כח וְכֵן לְשׁוֹן רַשִׁ"י. וְכָתַב עָלָיו הָרֹא"שׁ וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, לוֹמַר לְךָ שֶׁהַתָּם מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם בִּנְגִיחָה זוֹ. כְּגוֹן אִם חָבַל מוּעָד בַּתָּם חֲמִשִּׁים וְתָם בַּמּוּעָד אַרְבָּעִים, הַדִּין נוֹתֵן שֶׁיְּשַׁלֵּם הַמּוּעָד בַּתָּם שִׁלְשִׁים, קָא מַשְׁמַע לָן שֶׁאֵין מְשַׁלֵּם אֶלָּא עֲשָׂרָה, דְּהַיְנוּ יוֹתֵר עַל מַה שֶּׁהַזִּיקוֹ תָּם. וּסְבָרָתוֹ מִשּׁוּם שֶׁהִתְחִילוּ כְּאַחַת אֵין כָּאן חֻבָּלָה אֶלָּא בַּמּוֹתָר. הָרֹא"שׁ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

## משנה ט

כט **הַשּׁוֹר**. קָא מַשְׁמַע לָן דְּהֶחְלֵט הַשּׁוֹר כְּרַבִּי עֲקִיבָא. וּדְלֹא כְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל דְּאָמַר יוּשַׁם הַשּׁוֹר, דְּמַזִּיק בַּעַל חוֹב דְּנִזָּק הוּא, וְיִתֵּן לוֹ הַמַּזִּיק דְּמֵי הַשּׁוֹר. גְּמָרָא:

ל **וְלֹא קַיְּמָתָ כוּ'**. וְרַבִּי מֵאִיר מְקַיְּמוֹ פְּחָת שֶׁפְּחָתָה מִיתָה מַחֲצִין בַּחַי, שֶׁאִם פָּחֲתָה מִשְּׁעַת מִיתָה וְעַד שְׁעַת הַעֲמָדָה בַּדִּין, פְּחָת דְּנִזָּק. וְרַבִּי יְהוּדָה אִי לְמַחֲצִין בַּחַי לְחוּד קָאָתֵי, אִם כֵּן נִכְתֹּב וְאֶת, מַאי וְגַם, שְׁמַע מִנַּהּ תַּרְתֵּי, דְּשַׁתְּפֵיהּ רַחֲמָנָא בִּשְׁבָחָא. וּמֵיהוּ אִם עָלָה הַשֶּׁבַח יוֹתֵר מֵהֶזֵּקוֹ לֹא פָּלֵיג בִּשְׁבָחָא דִּבְעָלִים מְשַׁלְּמִין וְאֵין בְּעָלִים נוֹטְלִין. גְּמָרָא. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

## משנה י

לא **פָּטוּר**. הוּא הַדִּין לִשְׁאָר אַרְבָּעָה דְּבָרִים לְבַד מִנֶּזֶק, דְּאָדָם חַיָּב וְשׁוֹר פָּטוּר. וְכָל שֶׁכֵּן בּשֶׁת, דְּבָעֵי כַּוָּנָה טְפֵי. אֶלָּא דְּנָקֵט בּשֶׁת לְאַשְׁמְעִינַן הוּא דּוּמְיָא דְּשׁוֹרוֹ, מַה שׁוֹרוֹ מִתְכַּוֵּן לְהַזִּיק וְאֵין מִתְכַּוֵּן לְבַיֵּשׁ, אַף הוּא אַף עַל גַּב שֶׁאֵין מִתְכַּוֵּן חַיָּב. נְמוּקֵי יוֹסֵף:

לב **בְּאָבְיו וְאִמּוֹ**. דְּמָרֵיהּ. נְמוּקֵי יוֹסֵף:

לג **שׁוֹרוֹ כוּ' בְּשַׁבָּת**. שׁוֹר אֲפִלּוּ בְּחֹל חַיָּב. וּמִיהוּ חֲצִי נֶזֶק, דִּמְשֻׁנֶּה הוּא. אֶלָּא נָקֵט שׁוֹר בְּשַׁבָּת לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּמַיְרֵי בְּאָדָם דּוּמְיָא דְּשׁוֹר דַּעֲבִיד בְּשׁוֹגֵג וַאֲפִלּוּ הָכִי פָּטוּר מִתַּשְׁלוּמִין. נְמוּקֵי יוֹסֵף:

לד וְלֹא דָּמִי לַחֲרָרָה דְּפֶרֶק ב' מִשְׁנָה ג' דִּצְרוֹרוֹת קָרֵי לָהּ. וְנָפְקָא מִנַּהּ לְשַׁלֵּם מִן הָעֲלִיָּה, דַּחֲרָרָה אוֹרְחָא שֶׁנִּדְבָּקִין בָּהּ גֶּחָלִים:

## משנה יא

לה **לֹא כִי**. פֵּרוּשׁ לֹא כֵן הָיָה. וּמָצִינוּ לִישְׁנָא דְּלֹא כִי בְּטַעֲנַת שְׁמָא, הִלְכָךְ מַצִּית לְמֵימַר דְּנָזֵק טוֹעֵן בָּרִי וּמַזִּיק טוֹעֵן שֶׁמָּא, וַאֲפִלּוּ הָכִי תְּנַן הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה. וְאִם כֵּן שָׁמְעִינַן מֵהָא מַתְנִיתִין תַּרְתֵּי, חָדָא דַּאֲפִלּוּ הֵיכָא דְּיֵשׁ רַגְלַיִם לַדָּבָר דְּהַאי תּוֹרָא אַזִּקִיהּ מִדְּחָזִינְהוּ דְּקָא רָדִיף בַּתְרֵיהּ, לֹא אָמְרִינַן אִיהוּ אַזִּקִיהּ אֲפִלּוּ בְּבָרִי וְשֶׁמָּא. וְאִידָךְ, דְּגָרְמָא בְּנָזְקִין פָּטוּר, דְּהָא הָכָא דְּמוֹדֶה נְתִבָּע דִּבְסֶלַע לָקָה מֵחֲמַת הַאִיךְ דַּהֲוָה קָא רָדִיף בַּתְרֵיהּ, וְאִשְׁתְּכַח דְּאִיהוּ גָּרַם לֵיהּ לְמִלְקָא בַּסֶּלַע, וַאֲפִלּוּ הָכִי פָּטוּר. הָרַמָ"ה וְנִמּוּקֵי יוֹסֵף:

לו וְדָוְקָא כִּי אִיכָּא סָהֲדֵי דְּחַד מִנַּיְהוּ אַזִּיק הוּא דְּאָמְרִינַן שְׁנֵיהֶם חַיָּבִים. אֲבָל הֵיכָא דְּלֵיכָּא סָהֲדֵי בְּהָכִי, אַף עַל גַּב דְּמוֹדֶה מָרֵיהּ דְּחַד מִנַּיְהוּ אַזִּיק, פָּטוּר. דְּהָא אֲפִלּוּ יוֹדֶה דְּהַאי תּוֹרָא הוּא דְּאַזִּיק נַמִּי לֹא מְחַיַּב, דְּקָיְמָא לַן פַּלְגָּא נְזָקָא קְנָסָא, וּמוֹדֶה בְּקְנָס פָּטוּר. נְמוּקֵי יוֹסֵף:

לז וְלֹא אָמְרִינַן כֵּיוָן דְּיֵחְלַט הַשּׁוֹר כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּמַשְׁנָה ט', מִשְּׁעַת נְגִיחָה קָם לֵיהּ בִּרְשׁוּת הַנִּזָּק, וּמַמָּה נַפְשָׁךְ אִית לֵיהּ חֵלֶק בְּאֶחָד מֵהֶם, לֶהֱוֵי כִּשְׁנֵי שְׁוָרִים שֶׁל שְׁנֵי שֻׁתָּפִים שֶׁאִם נָאֲבַד הָאֶחָד נֶאֱבַד לִשְׁנֵיהֶם, קָא מַשְׁמַע לַן דְּשָׁאנֵי הָכָא שֶׁלֹּא נִתְבָּרֵר בְּאֵיזֶה מֵהֶן הָוָה לֵיהּ חֵלֶק, מָצֵי לְמֵימַר אֵיתֵי רְאָיָה דְּהַאי הוּא דְּאַזִּקְךָ. הָרֹא"שׁ:

לח רַשִׁ"י. וּתְמַהֲנִי דְּהָא קָיְמָא לַן יֵחְלַט הַשּׁוֹר. וְאִם כֵּן לֹא יוּכַל לְסַלְּקוֹ בְּזוּזֵי. וּלְשׁוֹן נְמוּקֵי יוֹסֵף, וְהַקְּטָן תִּקַּח. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב. וְלִי נִרְאֶה לְיַשֵּׁב דִּבְרֵי רַשִׁ"י זַ"ל עַל פִּי מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי לְעֵיל בְּאוֹת ל"ו בְּשֵׁם הַנְּמוּקֵי יוֹסֵף דְּדָוְקָא כִּי אִיכָּא סָהֲדֵי דְּחַד מִנַּיְהוּ אַזִּיק כוּ' אִם כֵּן כָּל הַצְּדָדִים הַנֶּאֱמָרִים הַיְנוּ לְחַיְּבוֹ בְּתַשְׁלוּמִין דַּהֲרֵי עַל כָּל פָּנִים אֶחָד מִמָּמוֹנוֹ הִזִּיק, אֲבָל לְעִנְיַן לְהַחְלִיט הַשּׁוֹר כֵּיוָן דְּאֵין הָעֵדִים יוֹדְעִים אֵיזֶה מֵהֶן הִזִּיק אָמְרִינַן לְעִנְיַן הַחְלָטַת הַקֶּטֶן דִּלְמָא הַגָּדוֹל הִזִּיק, וּלְעוֹלָם אֵינוֹ מְשֻׁלָּם לוֹ רַק דְּמֵי הַקֶּטֶן. וּלְשׁוֹן הַנְּמוּקֵי יוֹסֵף, וְהַקְּטָן תִּקַּח, אֵינוֹ לְעִנְיַן הַחְלָטַת הַשּׁוֹר שֶׁיִּטְלֶנּוּ בְּלֹא חֶפְץ הַבְּעָלִים אִי רוֹצֶה לְסַלְּקוֹ בְּדָמִים, אֶלָּא שֶׁפְּרוּשׁ טַעֲנַת הַמַּזִּיק הוּא. וְאַף אִי נֵימָא לְפָרֵשׁ לְשׁוֹן לֹא כִי שֶׁהַמַּזִּיק אוֹמֵר בָּרִי שֶׁהַקָּטָן הִזִּיק, עִם כָּל זֶה לְעִנְיַן הַהוּא חִיּוּבוֹ דְּהַחְלָטַת הַשּׁוֹר הֲוֵי מוֹדֶה בְּקְנָס, דְּהָא מִצַּד הָעֲדָאַת הָעֵדִים אִי אֶפְשָׁר לְהַחְלִיט שׁוּם אֶחָד מֵהֶן, עוֹד זֹאת דַּהֲוֵי טָעֲנוּ חִטִּין וְהוֹדָה לוֹ בְּשְׂעוֹרִים

דַּהֲרֵי הַנִּזָּק אוֹמֵר שֶׁהַגָּדוֹל נֶחְלַט לוֹ וְאֵין לוֹ בְּגוּף הַקָּטָן כְּלוּם, וְדַוְקָא לְחַיֵּב מָמוֹן אָמְרִינַן דְּעַל כָּל פָּנִים דְּמֵי הַקָּטָן יִקַּח. וְאֵין כָּאן מָקוֹם לְהַאֲרִיךְ:

לט **מוּעָד**. אַשְׁמְעִינַן דַּאֲפִלּוּ לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּאָמַר בְּבָבָא בַּתְרָא דַּף צ"ג גָּמָל הָאוֹחֵר בֵּין הַגְּמַלִּים בְּיָדוּעַ שֶׁזֶּה הֶרָגוֹ, מוֹדֶה הָכָא דְּלֹא תְּלִינַן בַּמּוּעָד, כֵּיוָן דִּשְׁנֵיהֶם רָצִין. תּוֹסָפוֹת:

מ וּבְאֶחָד תָּם וְאִי נַמִּי בְּשֶׁשְּׁנֵיהֶם תַּמִּים בְּלָאו הַאי טַעֲמָא פָּטוּר, דְּהָא מוֹדֶה בְּקָנָס פָּטוּר:

מא וְאַף עַל פִּי שֶׁמּוֹדֶה בְּקָנָס פָּטוּר. פַּלְגָּא נִזְקָא שָׁאנֵי מִשְׁאָר קְנָסוֹת, שֶׁאִם תָּפַס אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ. הָרֹא"שׁ:

מב הֵינוּ אִי תָּפַס בְּסָהֲדֵי. אֲבָל בְּלֹא סָהֲדֵי דְּאִית לֵיהּ מִגּוֹ דְּלֹא הָיוּ דְּבָרִים מֵעוֹלָם אֲפִלּוּ שִׁעוּר תְּבִיעָתוֹ, כְּשֶׁתּוֹבֵעַ בָּרִי, לֹא מַפְקִינַן מִנֵּיהּ. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

## פרק ד

### משנה א

א וְהֵיכִי דָּמֵי, כְּגוֹן שֶׁרָאָה שׁוֹר וְנָגַח, וְרָאָה שׁוֹר וְלֹא נָגַח, וְרָאָה שׁוֹר וְנָגַח, וְרָאָה שְׁתֵּי פְּעָמִים וְלֹא נָגַח, דַּאֲפִלּוּ מוּעָד לְסַרּוּגִין לֹא הֲוֵי. רַשְׁ"י. וּמְצֵי לְפָרוֹשֵׁי נַמִּי כְּגוֹן דְּלֹא אִיעֲדַ בְּבֵית דִּין וּכְדִתְנַן בְּמִשְׁנָה ד'. אֶלָּא מִשּׁוּם דְּמִסְתָּמָא מְיַעֲדִין בְּבֵית דִּין לְהָכִי לֹא פֵּרֵשׁ כֵּן:

ב כְּלוֹמַר וּכְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל סְבִירָא לֵיהּ דְּיוּשַׁם הַשּׁוֹר וְלֹא הֲוֵי אֶלָּא בַּעַל חוֹב דִּידֵיהּ, וּלְפִיכָךְ כְּשֶׁתָּפַס בְּחוֹבוֹ נַעֲשָׂה שׁוֹמֵר שָׂכָר:

ג כְּלוֹמַר וּכְרַבִּי עֲקִיבָא סְבִירָא לֵיהּ דְּאָמַר יֵחָלֵט הַשּׁוֹר לַחֲצִי נִזְקוֹ. וְנִמְצָא שֶׁאִם כָּחַשׁ אוֹ שִׁבַּח הוּא בִּרְשׁוּת שְׁנֵיהֶם, לֹא נַעֲשָׂה שׁוֹמֵר אֶלָּא מֵחֶלְקוֹ, דְּעַל כָּל אֶחָד מֵטָּל לִשְׁמֹר חֶלְקוֹ. אֲבָל לְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל שֶׁאֵין לוֹ חֵלֶק מְבֹרָר בְּגוּף הַשּׁוֹר, לְשִׁעְבּוּדָא בְּעָלְמָא הוּא דְּתָפֵיס לֵיהּ, וְהֲוֵי כְּמוֹ רְאוּבֵן שֶׁחַיָּב לְשִׁמְעוֹן מָנֶה וְתָפַס שִׁמְעוֹן מַשָּׂל רְאוּבֵן חֵפֶץ שֶׁשָּׁוֶה מָאתַיִם כְּדֵי לִפְרֹעַ מִמֶּנּוּ, שֶׁחַיָּב בִּשְׁמִירַת כָּל הַחֵפֶץ. אֲבָל לְרַבִּי עֲקִיבָא הֲוֵי כְּמוֹ חֵפֶץ שֶׁל שְׁנֵיהֶם שֶׁלִּפְעָמִים זֶה שׁוֹמְרוֹ וְלִפְעָמִים זֶה, וּלְעוֹלָם אַחֲרָיוּתוֹ עַל שְׁנֵיהֶם. הָרֹא"שׁ:

ד **הָאַחֲרוֹן כּוֹ**'. וְאַף עַל גַּב דְּקָיְמָא לַן דְּשֻׁתָּפִין חוֹלְקִין כְּפִי מִסְפַּר הַשֵּׁמוֹת לֹא לְפִי הַמָּעוֹת כְּמוֹ שֶׁאִיתָא בְּמִשְׁנָה ד' פֶּרֶק י' דִּכְתֻבּוֹת, הֵינוּ טַעֲמָא לְפִי שֶׁלֹּא נִשְׁתַּתְּפוּ לְדַעַת וְהֲוֵי לְהוּ כְּלָקַח זֶה בְּשֶׁלּוֹ וְזֶה בְּשֶׁלּוֹ, דְּקָיְמָא לַן דְּחוֹלְקִין לְפִי הַמָּעוֹת. הָרַ"ן:

### משנה ב

ה **וְאֵינוֹ**. מַסְקִינַן בַּגְּמָרָא דְּלֹא תְּנִינַן בְּוִי"ו אֶלָּא אֵינוֹ מוּעָד, וְדִינָא קָאָמַר, דְּאִיעֲדַ לְחַד מִינָא אַף עַל גַּב דְּלֹא מִתְרְמֵי לֵיהּ מִינָא אַחֲרִינָא לְמֶחֱזֵי אִי נָגַח לֵיהּ אִי לֹא, מִסְתָּמָא אֵינוֹ מוּעָד אֶלָּא לְאוֹתוֹ מִין שֶׁהוּעַד לוֹ. נִמּוּקֵי יוֹסֵף:

**ו** נִרְאֶה לִי דְּבָעֵי לְפָרֵשׁ קְטַנִּים דִּבְהֵמָה מַה הִיא, דְּלָא תֵּימָא דַּקָּה וְגַסָּה, אֶלָּא תַּרְוַיְיהוּ בְּחַד מִינָא. וְהוּא הַדִּין בְּאָדָם. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

**ז** **לְגַדּוֹלִים**. מִסְתָּמָא אֲפִלּוּ לְגַדּוֹלִים דְּהַהוּא מִינָא, וְלֹא אָמְרִינַן הוֹאִיל וּפָרַץ בְּהַהוּא מִינָא, לֹא שְׁנָא גְּדוֹלִים דִּידֵיהּ וְלֹא שְׁנָא קְטַנִּים דִּידֵיהּ. גְּמָרָא:

**ח** **לְשַׁבָּתוֹת**. בָּעוּ מִנֵּיהּ כֵּיוָן דְּמַהֲנֵיָא חֲזָרָה דִּשְׁלֹשָׁה יָמִים לְמִסְתַּר הַעֲדָאָה גְּמוּרָה לְדִידָךְ (בְּפֶרֶק ב' מִשְׁנָה ד'), הֲרֵי כּוּ' וְאֵינוֹ מוּעָד לִימוֹת הַחֹל שֶׁבֵּינְתַיִם מַהוּ, מִי אָמְרִינַן כֵּיוָן דַּחֲזָא בֵּימוֹת הַחֹל שֶׁבֵּינְתַיִם וְלֹא נָגַח סְתַר לְהוּ לַשַּׁבָּתוֹת [כֵּיוָן דְּמַהֲנֵיָא חֲזָרָה דִּשְׁלֹשָׁה יָמִים] כָּל שֶׁכֵּן דְּמַהֲנֵיָא לְמִסְתַּר מִקְצָת יְמֵי הַעֲדָאָה. נְמוּקֵי יוֹסֵף. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

**ט** וְלַפֵּרוּשׁ הַשֵּׁנִי צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁהֶעֱבִירוּ לְפָנָיו בְּנֵי אָדָם:

## משנה ג

**י** **שֶׁנֶּאֱמַר כּוּ'**. וְאַף עַל גַּב דִּלְגַבֵּי תָּם כְּתִיב, בְּהַהִיא אַנְפָּא דְּחַיָּב בְּתָם חַיָּב בְּמוּעָד כְּדְאִיתָא בַּגְּמָרָא. הִלְכָךְ כֵּיוָן דְּמֹעֶט קְרָא רַעֲהוּ, כָּל הֵיכָא דְּלֹא שָׁוֶה נָזָק וּמַזִּיק לַהֲדָדֵי וַדַּאי לָאו רַעֲהוּ קָרֵינָא בֵּהּ וּמְפָטְרוּ, נְמוּקֵי יוֹסֵף:

**יא** **פָּטוּר**. בַּגְּמָרָא פָּרִיךְ הָא תְּנִינָא לֵיהּ חָדָא זִמְנָא (פֶּרֶק קַמָּא מִשְׁנָה ב') וּמְשַׁנֵּי תָּנֵי וַהֲדַר מְפָרֵשׁ. וְאֲרִישָׁא לֹא פָּרִיךְ, דְּהַדְּ דְּהָכָא לְגוּפָא, וּלְעֵיל לְפָרוּשֵׁי בְּאֵיזֶה הֶקְדֵּשׁ:

**יב** מְשׁוּם סֵיפָא אִצְטְרִיךְ, דְּרֵישָׁא מֵרַעֲהוּ נָפֵיק. מַהַרְשַׁ"ל. וּבַגְּמָרָא מְפָרֵשׁ מַאי וְאוֹמֵר. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

## משנה ד

**יג** **חֵרֵשׁ**. בְּחֵרֵשׁ שֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ מְדַבֵּר עָסְקִינַן, דַּהֲוֵי חֵרֵשׁ מֵעִקָּרוֹ. אֲבָל פִּקֵּחַ וְנִתְחָרֵשׁ, בַּר דַּעַת הוּא וְחַיָּב בְּכָל דִּינִין שֶׁבַּתּוֹרָה. נְמוּקֵי יוֹסֵף:

**יד** וּמְמֵילָא דְּהוּא הַדִּין בְּחֵרֵשׁ וְשׁוֹטֶה. וְהַתּוֹסְפוֹת תָּמְהוּ דְּלֹא דָּמֵי לְהָתָם דְּמַיְרֵי בְּהַזִּיק בְּחַיֵּי הָאָב מִשּׁוּם דְּמִטַּלְטְלֵי דְּיַתְמֵי לֹא מִשְׁתַּעְבְּדֵי לְבַעַל חוֹב. וּמַסְקֵי דְּהַטַּעַם כֵּיוָן דְּחָס רַחְמָנָא עַל הַתָּם שֶׁלֹּא יִשַּׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם, הִלְכָךְ לְגַבֵּי יַתְמֵי חָסוּ עֲלֵיהוּ:

**טו** **אַפּוֹטְרוֹפּוֹס**. וְאַף עַל גַּב דִּלְגַבֵּי הֶזֵּק דְּגוּפֵיהוּ קָא פָּסִיק תָּנָא בְּמִשְׁנָה ד' פֶּרֶק ח' פְּגִיעָתָן רָעָה, שְׁאנֵי הָתָם דִּלֹא אֶפְשָׁר לָאַפּוֹטְרוֹפּוֹס לְמֵיקָם בִּנְטִירוּתֵיהוּ וְאִי מוֹקְמָא לְמִיגְבָא מְמָמוֹנֵיהוּ מְכַלֵּינַן לְהוּ לְמָמוֹנֵיהוּ. אֲבָל גַּבֵּי שְׁוָרִין אֶפְשָׁר. נְמוּקֵי יוֹסֵף:

**טז** כְּלוֹמַר אַחַר הַהַעֲדָאָה:

**יז** וְאַף עַל גַּב דְּאֵין נִזְקָקִין לְנִכְסֵי יְתוֹמִים אֶלָּא לִשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים (בְּרֵישׁ פֶּרֶק ו' דַּעֲרָכִין), הָכָא שְׁאנֵי, דְּאִי אָמְרִתְּ מֵעָלַיְתּ אַפּוֹטְרוֹפּוֹס מִמַּנְעֵי וְלֹא עָבְדֵי. גְּמָרָא. וַאֲפִלּוּ לְאַבָּא שָׁאוּל

דְּמַשְׁנָה ד' פֶּרֶק ה' דְּגִטִּין כוּ', דְּהָכָא אֵינוֹ נֶחְשָׁב לְנֶאֱמָן בִּשְׁבִיל זֶה אֶלָּא הוּא כְּשׁוֹמֵר בְּעָלְמָא שֶׁלֹּא יַזִּיק לְעוֹלָם. תּוֹסָפוֹת בְּשֵׁם הַיְרוּשַׁלְמִי:

יח דְּיכוֹלִין יְתוֹמִים לְמֵימַר אִי הָווּ מְיַעֲדֵי לֵיהּ בְּאַנְפָּא דִּילָן הֲוָה עָבְדִינַן לֵיהּ שְׁמִירָה מְעֻלָּה וְלֹא הֲוָה נָגח. וּלְפִיכָךְ דָּיְנִינַן לֵיהּ כְּתָם עַד שֶׁיְּעִיד בִּפְנֵי בְּעָלִים. וְלֵית הִלְכָתָא כְּרַבִּי מֵאִיר לְגַבֵּי רַבִּי יוֹסֵי. נִמּוּקֵי יוֹסֵף:

## משנה ה

יט **כֹּפֶר**. דְּכֹפֶר בְּמוּעָד כְּתִיב. וּמְשַׁלֵּם לַיּוֹרְשִׁים כוּ'. נִמּוּקֵי יוֹסֵף. וְהַיְנוּ דְּמֵי נִזָּק. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

כ וּבְמוּעָד לְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים הָוֵי מוּעָד לְיִשְׂרָאֵל. דְּלֹא כְּגִרְסַת גְּמָרָא דִּידָן. נִמּוּקֵי יוֹסֵף:

כא וּכְלוֹמַר שְׁתֵּי פְּעָמִים. וְכֵן הוּא בַּגְּמָרָא:

כב **מִיתָה**. דִּבְתָם נַמִּי כְּתִיב סָקֹל יִסָּקֵל. רַשְׁ"י:

כג בַּגְּמָרָא יְלֵיף לָהּ. וְדַוְקָא בְּבֶן קַיָּמָא וַדַּאי. אֲבָל בֶּן שְׁמֹנָה, וַאֲפִלּוּ בֶּן תִּשְׁעָה פָּחוֹת מִשָּׁלֹשִׁים, פָּטוּר, דְּמִסְפֵּקָא לֹא מַפְקִינַן מָמוֹנָא. נִמּוּקֵי יוֹסֵף. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

כד **עֶבֶד כוּ'**. בְּעֶבֶד כְּנַעֲנִי הַמֻּטְבָּל לְשֵׁם עַבְדוּת קָאֵי, דְּכֵיוָן דְּשַׁיְּיךְ בְּמִצְוֹת חַיְּבִיהּ רַחְמָנָא לְתוֹרָא קְטָלָא עִלְּוֵיהּ, דְּהָא מָרֵיהּ דְּתוֹרָא הֲוָה מְחַיַּב נַמִּי עִלְּוֵיהּ קְטָלָא, דְּכֵיוָן דְּלָאו עַבְדּוּ הוּא אֵינוֹ בְּדִין יוֹם אוֹ יוֹמַיִם. אֲבָל אַעֶבֶד נָכְרִי וְהוּא הַדִּין שִׁפְחָה לֹא מְחַיַּב תּוֹרָא קְטָלָא עִלְּוֵיהוּ, דַּאֲפִלּוּ נְתַכַּוֵּן לָהֶם וְהָרַג אֶת יִשְׂרָאֵל פָּטוּר [כִּדְקָתָנֵי בְּהֶדְיָא לְנָכְרִי וְהָרַג בֶּן יִשְׂרָאֵל], וּלְעִנְיַן חִיּוּבָא דִּבְעָלִים הֲוָה לֵיהּ כְּמַאן דְּקָטְלֵיהּ לְתוֹרֵיהּ אוֹ לַחֲמֹרֵיהּ, דְּאִי תָּם הוּא מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק מִגּוּפוֹ, מוּעָד מְשַׁלֵּם נֶזֶק שָׁלֵם מִן הָעֲלִיָּה. נִמּוּקֵי יוֹסֵף:

## משנה ו

כה וַעֲרַךְ לְאַגְמָא כְּדִלְעֵיל. וְנִתְחַכֵּךְ כוּ', כְּלוֹמַר עַכְשָׁיו בִּנְפִילָה אַחֲרוֹנָה. וְהוּא מְשֻׁנֶּה קְצָת, שֶׁהָרַג בִּנְפִילַת הַכֹּתֶל, וּלְכָךְ לֹא נֶחְשָׁב מוּעָד אֶלָּא מֵחֲמַת הָרִאשׁוֹנוֹת. רַשְׁ"י:

כו וְהוּא הַדִּין לְכוּלְּהוּ הָנָךְ, דְּאִי אִיעַד לְמִקְטַל בְּכַוָּנָה אַף עַל גַּב דְּהַשְׁתָּא קָטִיל שֶׁלֹּא בְּכַוָּנָה וּפָטוּר מִמִּיתָה, חַיָּב בְּכֹפֶר. נִמּוּקֵי יוֹסֵף:

## משנה ז

כז וְאַף עַל גַּב דְּהִשְׁוָה אִשָּׁה לְאִישׁ לְכָל עֲנָשִׁין שֶׁבַּתּוֹרָה, לֹא אָתְיָא אֶלָּא הֵיכָא דְּהַפְרָשָׁה נָאֶמְרָה בְּלִשּׁוֹן זָכָר, וְהִשְׁוָה הַכָּתוּב, דְּלָא תֵּימָא לְשׁוֹן זָכָר דַּוְקָא, אֲבָל הֵיכָא דִּכְתִיב אִישׁ אִצְטְרִיךְ רַבּוּיָא, וְהָכָא אַף עַל גַּב דְּלֹא כְּתִיב אִישׁ אֶלָּא לְשׁוֹן זָכָר הֲוָה יָלְפִינַן מִנְּזָקִין דִּכְתִיב בְּהוּ אִישׁ. תּוֹסָפוֹת. וְשׁוֹר הַיְתוֹמִים, דְּלָא תֵּימָא כֵּיוָן דְּלָאו בְּנֵי דֵּעָה נִינְהוּ לֹא מְחַיְּבֵי. וְהָאַפּוֹטְרוֹפּוֹס, דְּלָא תֵּימָא כֵּיוָן דְּאִיכָּא שְׁמִירָה כָּל דְּהוּ וְלֹא נָפִישׁ הֶזֵּקָא, אֵימָא חָס רַחְמָנָא

עֲלַיְהוּ. וְהַמְדַבֵּר, אַף עַל גַּב דְּלֵית לֵיהּ בְּעָלִים. וְהֶקְדֵּשׁ, אַף עַל גַּב דְּאִיכָּא פְּסָדָא לַהֶקְדֵּשׁ. נְמוּקֵי יוֹסֵף. וְשׁוֹר הַגֵּר, דְּלָא תֵּימָא דְּהֶפְקֵר וְהֶקְדֵּשׁ דָּוְקָא נָגַח וּלְבַסּוֹף הִקְדִּישׁ וְהִפְקִיר, אֲבָל אִיפְּכָא דְּלֹא הָוָה לֵיהּ בְּעָלִים מִשְּׁעַת נְגִיחָה לֹא, לְהָכִי אִצְטְרִיךְ. נִרְאֶה לִי:

כח מִדְּקָתָנֵי תַּרְתֵּי מִדְּבָר וָגֵר, דַּהֲוָה לֵיהּ נַמִּי שׁוֹר הֶפְקֵר, הַיְנוּ רִישָׁא כוּ', אֶלָּא לָאו הָא קָא מַשְׁמַע לָן דַּאֲפִלּוּ נָגַח וּלְבַסּוֹף הִפְקִיר. גְּמָרָא:

## משנה ח

כט **יוֹצֵא כוּ'**. כְּלוֹמַר שֶׁנִּגְמַר דִּינוֹ לִסְקִילָה, וַאֲפִלּוּ לֹא יָצָא. נְמוּקֵי יוֹסֵף:

ל וּמֵאֵת בְּשָׂרוֹ דִּיֵּק בַּגְּמָרָא אַף עַל גַּב דְּעַבְדֵיהּ כְּעֵין בָּשָׂר:

## משנה ט

לא **מָסְרוּ**. עַד שֶׁלֹּא נָגַח. וְלָאו אֲרִישָׁא קָאֵי, אֶלָּא מִלְּתָא אַחֲרִיתָא הִיא. רַשִׁ"י:

לב **נִכְנְסוּ כוּ'**. בִּדְלָא עָבְדֵי שְׁמִירָה כְּלָל קָא מַיְירֵי. וּמִשּׁוּם הָכִי פָּסִיק וְתָנֵי נִכְנְסוּ כוּ'. דְּאִי אֶפְשָׁר לוֹמַר דִּמְחַיְּבֵי בִּשְׁמִירַת נְזָקִין כִּבְעָלִים, שֶׁהֲרֵי תָּם לְכֻלֵּי עָלְמָא לֹא סַגִּי לֵיהּ בִּשְׁמִירָה פְּחוּתָה, וְשׁוֹמֵר חִנָּם לֹא אִשְׁתַּעְבֵּד לַבְּעָלִים אֶלָּא לִשְׁמִירָה פְּחוּתָה וְאָז כָּלְתָה שְׁמִירָתוֹ, אִם כֵּן בַּעַל הַשּׁוֹר שֶׁמָּסְרוֹ לְמִי שֶׁאֵינוֹ מְחַיֵּב לְשָׁמְרוֹ שְׁמִירָה מְעֻלָּה אֵיהוּ דְּפָשַׁע וּמְשַׁלֵּם. אֶלָּא מַאי נִכְנְסוּ תַּחַת הַבְּעָלִים, דְּאִי פָּשְׁעוּ בֵּיהּ וְיָצָא וְהִזִּיק מְחַיְּבֵי בְּנָזְקֵיו כִּבְעָלִים. נְמוּקֵי יוֹסֵף:

לג גְּמָרָא. וּסְבָרָא הוּא, דְּאָטוּ בִּשְׁבִיל שֶׁנַּעֲשָׂה מוּעָד גָּרַע וְיִפְטֵר אֲפִלּוּ מֵחֲצִי נֶזֶק בִּשְׁמִירָה פְּחוּתָה. וְהוֹאִיל וּצְרִיכִין אָנוּ לוֹמַר צַד תַּמּוּת כוּ' לְחָמְרָא, הוּא הַדִּין לְקֻלָּא, דְּאֵינוֹ מִשְׁתַּלֵּם אֶלָּא מִגּוּפוֹ וְאֵין מַעֲמִידִין אַפּוֹטְרוֹפּוֹס. וּמִיהוּ לִפְטֹר בְּהוֹדְאָתוֹ לֹא אָמְרִינַן צַד תַּמּוּת כוּ', דְּכֵיוָן דְּאִיעַד לָאו קְנָסָא הוּא. תּוֹסָפוֹת:

לד **סַכִּין**. כִּדְתַנְיָא, רַבִּי נָתָן אוֹמֵר מִנַּיִן שֶׁלֹּא יְגַדֵּל אָדָם כֶּלֶב רַע בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ וְאַל יַעֲמִיד סֻלָּם רָעוּעַ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר וְלֹא תָשִׂים דָּמִים בְּבֵיתֶךָ. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

# פרק ה

## משנה א

א וְאִם תֹּאמַר וְהָא מְחַיֵּב שְׁבוּעָה וְאֵינוֹ יָכוֹל לִשְׁבַּע הוּא, שֶׁזֶּה מוֹדֶה בְּמִקְצָת, בְּנֶזֶק הַפָּרָה, וּבְנֶזֶק הַוָּלָד אוֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ, וּמִתּוֹךְ שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִשְׁבַּע מְשַׁלֵּם. וּמַסְקֵי דְּלֹא אָמְרִינַן הָכִי אֶלָּא הֵיכָא דַּהֲוָה לֵיהּ לְמֵידַע, אֲבָל הָכָא לֹא הָוָה לֵיהּ לֵידַע אִם מִשֶּׁנִּגַּח יָלְדָה אִם קוֹדֶם. וְדָמֵי לְיוֹרְשִׁין שֶׁאֵין לָהֶם לָדַעַת בְּמֵילֵי דַּאֲבוּהוֹן, וְקָיְמָא לָן דְּלֹא אָמְרִינַן מִתּוֹךְ שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִשְׁבַּע מְשַׁלֵּם, דִּכְתִיב שְׁבוּעַת ה' תִּהְיֶה בֵּין שְׁנֵיהֶם, וְלֹא בֵּין הַיּוֹרְשִׁין. תּוֹסָפוֹת:

ב **וְלָדָהּ**. הָכָא דְּוָלָד חַי הוּא קָרֵי לֵיהּ וָלָד:

ג וּפְשִׁיטָא דְּהוּא הַדִּין נַמִּי אִם אֵין בַּפָּרָה שִׁעוּר חֲצִי נֶזֶק דִּמְשַׁלֵּם הַמּוֹתָר מֵהַוָּלָד אִי וַדַּאי דְּנָגַח קֹדֶם שֶׁיָּלְדָה. וְהַשְׁתָּא אוֹתוֹ מוֹתָר מְשַׁלֵּם הַמַּזִּיק מֵהַוָּלָד שֶׁהוּא רְבִיעַ אֶלָּא דְּלֹא שְׁכִיחַ שֶׁלֹּא יְהֵא שִׁעוּר חֲצִי נֶזֶק בַּפָּרָה. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

## משנה ב

ד **בְּרֹשׁוּת כו'**. דְּכָל בְּרֹשׁוּת, שְׁמִירַת קְדֵרוֹת קִבֵּל עָלָיו בַּעַל הֶחָצֵר, וַאֲפִלּוּ נִשְׁבְּרוּ בָּרוּחַ. אֲבָל בַּעַל קְדֵרוֹת לֹא קִבֵּל עָלָיו מִידֵי, וְהִלְכָךְ לֹא מְחַיֵּב בַּעַל הַקְּדֵרוֹת אֶלָּא כְּשֶׁהִכְנִיס שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת. גְּמָרָא:

ה **פֵּרוֹתָיו**. לֹא זוֹ אַף זוֹ קָתָנֵי. דְּאִי קָתָנֵי קְדֵרוֹת הָווֹ אָמֵינָא בִּרְשׁוּת חַיָּב, לְפִי שֶׁנּוֹחוֹת לִשָּׁבֵר וּמִסְתָּמָא קִבֵּל עֲלֵיהּ נְטִירוּתָא. אֲבָל פֵּרוֹת לֹא. וְאִי תְּנֵי פֵּרוֹת, שֶׁנּוֹחוֹת לְהִתְקַלְקֵל, אֲבָל בְּהֵמָה לֹא. תּוֹסָפוֹת:

ו וְהֵינוּ טַעֲמָא כֵּיוָן דִּבְמִתְכַּוֵּן מֵבִיא עָלָיו דָּבָר שֶׁמַּזִּיקוֹ אֵינוֹ רָאוּי זֶה לְהִתְחַיֵּב בְּכָךְ. תּוֹסָפוֹת:

## משנה ג

ז **אוֹ כו'**. תֵּימַהּ, תַּרְתֵּי לְמָה לִי, וּכְבָר שְׁמָעִינַן לַהּ בְּסוֹף פֶּרֶק קַמָּא וּבְרֵישׁ פֶּרֶק ב'.

ח וּמַשְׁכַּחַת לַהּ דְּאִיעֵד כְּגוֹן שֶׁהָרַג שְׁלֹשָׁה נְכָרִים כו', אִי נַמִּי שְׁלֹשָׁה יִשְׂרְאֵלִים טְרֵפָה. אֲבָל קָטָל וְעָרַק לְאַגְמָא לֹא מַשְׁכַּחַת לַהּ, דְּהָא לֹא עָלָה מִן הַבּוֹר מֵאֵלָיו. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ט וְסוֹבֵר רַבִּי שֶׁהֲרֵי הוּא כְּאִלּוּ הֵם מַתְנִים בְּפֵרוּשׁ שֶׁיְּפַטֵּר כָּל אֶחָד בִּנְגִיחַת שׁוֹרוֹ וּבִשְׁאָר נְזָקָיו. הַמַּגִּיד:

## משנה ד

י הָכִי יָלֵיף לֵיהּ בַּגְּמָרָא מִקְּרָא. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יא **שָׁמִין כו'**. וְיֵשׁ בְּכְלַל שׁוּמָא זוֹ דְּמֵי וְלָדוֹת וּמַה שֶּׁהָאִשָּׁה נִרְאֵית מְשֻׁבַּחַת וּבַעֲלַת אֲבָרִים מִפְּנֵי הָעֻבָּר וְדָמָיְהּ יְקָרִין. וְהָכִי קָאָמַר, כֵּיצַד מְשַׁלֵּם דְּמֵי וְלָדוֹת וּשְׁבָח וְלָדוֹת כו'. גְּמָרָא:

יב **מְשֻׁיָּלֶדֶת**. פֵּרוּשׁ בְּלֹא מַכָּה, שֶׁיָּלְדָה מֵאֲלֵיהָ. שֶׁאִלּוּ פְּחַת הַמַּכָּה, זֶהוּ נֶזֶק שֶׁהוּא לְאִשָּׁה, וְלֹא דְּמֵי לַנֶּזֶק דִּתְנַן רֵישׁ פֶּרֶק ו' דִּכְתֻבּוֹת לְרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא דְּיֵשׁ גַּם כֵּן לַבַּעַל חֵלֶק בְּגוּפָהּ. (וְרַשִׁ"י כָּתַב דְּהוּא הַדִּין בְּנֶזֶק דְּהָכָא) דְּהָתָם מַיְרֵי בְּנֶזֶק דִּקְטִיעַת אֵבֶר שֶׁמְּחַסְּרָהּ מִמְּלַאכְתּוֹ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן כָּאן שֶׁמַּיְרֵי בִּכְחִישַׁת גּוּפָהּ דְּאֵין לוֹ חִסָּרוֹן מִמְּלַאכְתּוֹ כִּי אִם שֶׁבֶת בְּעוֹדָהּ בְּחֻלְיוּתָהּ, וְאוֹתוֹ מְשַׁלֵּם לַבַּעַל. סְמַ"ע:

יג וּמֵירֵי רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל בְּמַבְכֶּרֶת, שֶׁהִיא מְסֻכֶּנֶת. אֲבָל שְׁאֵינָהּ מַבְכֶּרֶת מוֹדֶה לְתַנָּא קַמָּא דְּמַשְׁבַּחַת קֹדֶם שֶׁיֶּלְדָה, וְשָׁמִין הַשֶּׁבַח, אֶלָּא שֶׁחוֹלְקִין אוֹתוֹ בֵּין הַבַּעַל וְהָאִשָּׁה. בַּגְּמָרָא:

יד **לַבַּעַל**. שֶׁהַתּוֹרָה זְכָתָה לוֹ, דִּכְתִיב בַּעַל הָאִשָּׁה. רַשִׁ"י. וְאֵין זֶה מִדִּבְרֵי רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, אֶלָּא סְתָם מַתְנִיתִין הִיא. וּלְפִי מַה שֶּׁאִיתָא לְעֵיל דְּשֶׁבַח נַמִּי לַבַּעַל לְדַעַת הַתַּנָּא קַמָּא, מַפֵּיק לֵיהּ בַּגְּמָרָא מִמַּשְׁמַע שֶׁנֶּאֱמַר וְיָצְאוּ יְלָדֶיהָ אֵינִי יוֹדֵעַ שֶׁהָיְתָה הָרָה, מַה תַּלְמוּד לוֹמַר הָרָה, לוֹמַר לְךָ שֶׁבַח הֵרָיוֹן לַבַּעַל. וְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל סוֹבֵר דִּשְׁבַח וְלָדוֹת דְּהַיְנוּ דְּמֵי נִפְחָא מֵחֲמַת שְׁנֵיהֶם בָּא וּלְפִיכָךְ חוֹלְקִין. וְהָרָה דָּרַשׁ, שֶׁאֵינוֹ חַיָּב עַד שֶׁיִּכָּנֵס כְּנֶגֶד בֵּית הֵרָיוֹן, הֵיכָא דְּסָלִיק בֵּיהּ חֲמִימוּת לַוָּלָד, לַאֲפוֹקֵי יָד וֶרֶגֶל דְּלֹא:

טו שֶׁאֵין רְצוֹנוֹ לוֹמַר כְּשֶׁנִּתְגַּיְּרָה וְהִיא מְעֻבֶּרֶת, כִּי זֶה מְבֹאָר הוּא. הָרַמְבַּ"ם:

טז **וְנִשְׁתַּחְרְרָה**. וְלֹא נִקַּט הָיְתָה מְשֻׁחְרֶרֶת, מִשּׁוּם דְּעַל כָּרְחָךְ כְּשֶׁאֵין לָהּ בָּנִים הֵיְמֵנוּ קָאָמַר, וְהַיְנוּ דְּקָאָמַר כּוּ' וְנִשְׁתַּחְרְרָה, דְּמַשְׁמַע עַתָּה מִקְרוֹב דַּעֲדַיִן לֹא הָיוּ לָהֶם בָּנִים. רַשִׁ"י:

## משנה ה

יז **לִרְשׁוּת הָרַבִּים**. וְכָל שֶׁכֵּן אִם חָפַר בִּרְשׁוּת הָרַבִּים וּפָתְחוֹ לִרְשׁוּת הָרַבִּים. וְלָא תֵּימָא דַּוְקָא חוֹפֵר בִּרְשׁוּתוֹ דַּהֲוָה לֵיהּ בּוֹר דְּאִית לֵיהּ בְּעָלִים, אֲבָל חָפַר בִּרְשׁוּת הָרַבִּים פָּטוּר, דְּהָא תְּנָא סֵיפָא הַחוֹפֵר בּוֹר בִּרְשׁוּת הָרַבִּים וְנָפַל כּוּ'. רַשִׁ"י. וְכָתְבוּ הַתּוֹסָפוֹת כְּלָלָא [דְּמִלְתָּא] כּוּ' בּוֹר בְּתַר פְּתָחָא אָזְלִינַן, דְּנָחְשָׁב הַבּוֹר כְּאִלּוּ הוּא בַּמָּקוֹם שֶׁהַפֶּתַח שָׁם:

יח **לִרְשׁוּת הַיָּחִיד**. וְהִפְקִיר רְשׁוּתוֹ, דְּלֹא מָצֵי לְמֵימַר מַאי בָּעֵית בִּרְשׁוּתִי, וְנָפַל דֶּרֶךְ פִּיו לְתוֹכוֹ. רַשִׁ"י. וְהוּא הַדִּין אִם מִתְּחִלָּה סָמְכֵיהּ לִרְשׁוּת הָרַבִּים, וְלֹא הֵצְרִךְ לְפָרֵשׁ בְּהַפְקִיר רְשׁוּתוֹ אֶלָּא מִשּׁוּם דְּמַשְׁמַע לֵיהּ לִישְׁנָא דִּפְתָחוֹ לִרְשׁוּת הַיָּחִיד בְּאֶמְצַע רְשׁוּת הַיָּחִיד, כִּדְמוּכָח בַּגְּמָרָא. תּוֹסָפוֹת:

יט **וּפְתָחוֹ כּוּ'**. הֶוֶה מָצֵי לְמֵימַר הַחוֹפֵר בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד וְתוּ לֹא, אֶלָּא אַגַּב אַחֲרִינֵי נָקַט הָכִי. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

כ **בִּרְשׁוּת הָרַבִּים**. דְּאָמַר קְרָא כִּי יִפְתַּח וְכִי יִכְרֶה, אִם עַל פְּתִיחָה חַיָּב עַל כְּרִיָּה לֹא כָּל שֶׁכֵּן, אֶלָּא שֶׁעַל עִסְקֵי פְּתִיחָה וּכְרִיָּה בָּא לוֹ, שֶׁאֵין לוֹ חֵלֶק בּוֹ אֶלָּא שֶׁכָּרָהוּ אוֹ שֶׁפְּתָחוֹ, דְּהַיְנוּ בִּרְשׁוּת הָרַבִּים שֶׁאֵין הַקַּרְקַע שֶׁלּוֹ. גְּמָרָא. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

כא וְלֹא זוֹ אַף זוֹ קָתָנֵי. לֹא זוֹ בּוֹר שֶׁהוּא עָגֹל דְּאִית בֵּיהּ הַבְלָא, אֶלָּא אַף שִׁיחַ דְּאָרֹךְ נַמִּי אִית בֵּיהּ הַבְלָא. וְכֵן אַף מְעָרָה אַף עַל פִּי שֶׁהִיא מְרֻבַּעַת. וְאַף חֲרִיצִין שֶׁאֵינָן מְקֹרָין. וְאַף נְעִיצִין דְּרוּיחַ מֵעֶלְאֵי טְפֵי מִתַּתְאֵי אֵימָא בָּעֲשָׂרָה לֵית בֵּיהּ הַבְלָא, קָא מַשְׁמַע לָן. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

כב כְּלוֹמַר מִקַּרְקַעִית הַבּוֹר עַד שְׂפָתוֹ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כג **חַיָּב**. וְאֶפִלּוּ בַּחֲפִירָה כָּל שֶׁהוּא. שֶׁהַנֶּזֶק בְּכָל שֶׁהוּא, דְּבָר מָצוּי וְיָדוּעַ, וְאֵין הַמִּיתָה בְּכָל שֶׁהוּא מְצוּיָה, וַהֲרֵי הוּא כְּמוֹ אָנוּס. הָרַמְבַּ"ם:

## משנה ו

כד **שֶׁתְּפִין**. שֶׁהִפְקִירוּ רְשׁוּתָן וְלֹא הִפְקִירוּ בּוֹרָן. גְּמָרָא. וְאִם הִפְקִירוּהוּ גַּם כֵּן, אֵין כָּאן חִיּוּב, כֵּיוָן שֶׁבִּרְשׁוּת חָפְרוּ, וְעַכְשָׁיו אֵין לָהּ בְּעָלִים. פּוֹסְקִים:

כה אֲבָל הִנִּיחוֹ מִשְׁתַּמֵּשׁ, לֹא. דְּכָל אֶחָד בְּשֶׁלּוֹ הוּא מִשְׁתַּמֵּשׁ כוּ', וְלֹא הָוֵי שׁוֹאֵל עַל חֶלְקוֹ שֶׁל רֹאשׁוֹן שֶׁיִּהְיֶא כֻּלּוֹ מֻטָּל עָלָיו לְשָׁמְרוֹ. הִלְכָךְ אִם הִזִּיק, שְׁנֵיהֶם חַיָּבִין. אֲבָל מָסַר לוֹ אֶת הַכּוּפוּי נַעֲשָׂה זֶה שׁוֹמֵר, שֶׁקִּבֵּל עָלָיו לְכַסּוֹת. רַשְׁ"י:

כו **וּמְצָאוֹ כוּ' חַיָּב**. עַד שֶׁיֵּדַע הָרִאשׁוֹן וְיִשְׁכֹּר פּוֹעֲלִים וִיכַסֶּנּוּ. כָּל שֶׁיְּמוּת בָּהּ אַחַר זְמַן זֶה, שְׁנֵיהֶם חַיָּבִים:

כז וְקָא מַשְׁמַע לָן שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא כִּסָּהוּ כָּרָאוּי לִגְמַלִּים אֶלָּא כָּרָאוּי לִשְׁוָורִים, וּשְׁכִיחֵי גְּמַלִּים, וְהִתְלִיעַ מִתּוֹכוֹ, דִּלֹּא אָמְרִינַן מִגּוֹ דַּהֲוֵי פּוֹשֵׁעַ לַגְּמַלִּים הָוֵי פּוֹשֵׁעַ לְהַתְלָעָה, דְּכֵיוָן שֶׁלֹּא בָּא הָאֹנֶס מֵחֲמַת הַפְּשִׁיעָה לֹא אָמְרִינַן תְּחִלָּתוֹ בְּפְשִׁיעָה וְסוֹפוֹ בְּאֹנֶס חַיָּב. הָרַמְבַּ"ם. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כח **לֹא כוּ'**. מַסִּיק בַּגְּמָרָא שֶׁאֵינוֹ כָּרָאוּי לִגְמַלִּים, אַף עַל גַּב דְּרָאוּי הוּא לִשְׁוָורִים, וּשְׁכִיחֵי גְּמַלִּים, וְאָתוּ גְּמַלִּים וְאַרְעוּהוּ, וְאָתוּ שְׁוָורִים וְנָפְלוּ בֵּיהּ. וּפְשִׁיטָא דְּחַיָּב. אֶלָּא אַיְדֵי דְּנָסֵיב רֵישָׁא כִּסָּהוּ כָּרָאוּי, נָסֵיב סֵיפָא נַמִּי לֹא כִּסָּהוּ כָּרָאוּי:

כט לְשׁוֹן רַשְׁ"י, בּוֹר כָּרוּי וְנִכְנַס כּוֹרֶה לְתוֹכוֹ לְהַעֲמִיק:

ל כָּל הֵיכָא דְּלֵיכָּא לְאִשְׁתַּלּוֹמֵי מֵהַאי מִשְׁתַּלֵּם מֵהַאי. גְּמָרָא:

לא גְּמָרָא. מִדְּלֹא כְּתִיב וְנָפַל שָׁמָּה הַנּוֹפֵל, אֶלָּמָא לְמֵעוּטֵי אֶתֵי. וְהָא דְּפָטוּר עַל הָאָדָם, הַיְנוּ מִמִּיתָה, דִּקְרָא בְּמִיתָה מִשְׁתַּעֵי, דִּכְתִיב וְהַמֵּת יִהְיֶה לוֹ. אֲבָל בְּנִזְקֵי אָדָם חַיָּב בַּעַל הַבּוֹר כִּדְחָזְינַן בְּפֶרֶק ג' דְּמַחַיֵּב בְּנִזְקֵי אָדָם בְּתַקָּלָה שֶׁהוּא תּוֹלְדָה דְּבוֹר. אֲבָל בִּכְלִים פָּטוּר מִכֹּל, דְּלֹא שַׁיְּךְ בְּהוּ נֶזֶק, דִּשְׁבִירְתָן זוֹ הִיא מִיתָתָן:

לב וְהִתְנוּ בַּבְּרֵיתָא, וּמְהַלֵּךְ בַּיּוֹם:

לג **בֵּן כוּ'**. כְּלוֹמַר אַף עַל גַּב דִּקְטַנִּים הֵם וְלֵיכָּא לְמֵימַר אִיבָּעֵי לְהוּ לְעַיּוֹנֵי וּמֵיזַל, אֶפִלּוּ הָכִי פָּטוּר מִגְּזֵרַת הַכָּתוּב שׁוֹר וְלֹא אָדָם כוּ'. רַשְׁ"י. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

## משנה ז

לד עַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב שֶׁהֶאֱרִיךְ בְּיַלְפוּתַיְהוּ דְּכֻלְּהוּ:

# פרק ו

## משנה א

א **וְנָעַל**. פֵּרֵשׁ הַר"ב לְקַמָּן, שֶׁהִיא בְּדֶלֶת שֶׁיְּכוֹלָה לַעֲמֹד בְּרוּחַ מְצוּיָה. וְטַעֲמָא מְפָרֵשׁ בַּגְּמָרָא, דְּהַתּוֹרָה מִעֲטָה בִּשְׁמִירַת שַׁן וֶרֶגֶל, דִּכְתִיב בְּהוּ וְשִׁלַּח וּבִעֵר, עַד דַּעֲבֵיד כְּעֵין וְשִׁלַּח, עַד דַּעֲבֵיד כְּעֵין וּבִעֵר, שֶׁיֵּאָכִילָנָּה בַּיָּדִים, כְּלוֹמַר בִּפְשִׁיעָה:

ב **בַּלַּיְלָה**. הָא בַּיּוֹם חַיָּב, דְּקָלָא אִית לַהּ לְמִלְתָא וּמִסְתָּמָא יָדַע שֶׁנִּפְרְצָה. אִי נַמִי בַּלַּיְלָה אֶפְלוּ נוֹדַע לוֹ וְיָצָאָה הַבְּהֵמָה אֵין לוֹ לְטָרְחַ יוֹתֵר מִדַּאי לַחֲזוֹר אַחֲרֶיהָ בָּאֲפֵלָה. תּוֹסָפוֹת:

ג **לִסְטִים**. וְאִצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוּעִינַן דַּאֲפִלּוּ לִסְטִים פְּטוּרִים כְּשֶׁלֹּא הוֹצִיאוּהָ. תּוֹסָפוֹת:

ד **חַיָּבִים**. וְאַף עַל גַּב דִּמְשִׁיכָה לֹא קָנְיָא אֶלָּא בְּמְצָוֹת הַמּוֹכֵר, וּמַאן אָמַר לֵיהּ לְמְשׁךְ כוּ'. וְנִרְאֶה לִי דִּסְבִירָא לֵיהּ דִּקְנָס הוּא שֶׁקָּנְסוּ חֲכָמִים לַגַּזְלָן. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

## משנה ב

ה דְּמַדְקָתָנֵי לְרוֹעֶה וְלֹא קָתָנֵי לְאַחֵר, שְׁמַע מִנֵּיהּ מַאי לְרוֹעֶה, לְרוֹעֶה שֶׁתַּחְתָּיו, כִּדְאִיתָא בַּגְּמָרָא:

ו **לָגְנָה**. בְּאֹנֶס, מִגַּג בְּעָלֶיהָ הַסָּמוּךְ לְגִנַּת חֲבֵרוֹ, אוֹ שֶׁהָיְתָה רְשׁוּת הָרַבִּים גְּבוֹהַּ מִן הַגִּנָּה וְנָפְלָה. רַשְׁ"י:

ז וְכָךְ פָּסְקוּ הָרִי"ף וְהָרַמְבַּ"ם. אֶלָּא דִּלְפִי זֶה סֵיפָא דִּתְנַן יָרְדָה כוּ', הֲוָה לֵיהּ לְמִתְנֵי דַּאֲפִלּוּ הִפִּילוּהָ חֲבֵרוֹתֶיהָ מְשַׁלֶּמֶת, וְסַיְּעָתָא לְהָרֹא"שׁ וְסִיְּעָתוֹ דִּדְחָפוּהָ כוּ' פָּטוּר:

ח בַּגְּמָרָא, דְּמִדְּנָקַט בִּשְׂדֵה אַחֵר וְלֹא נָקַט בִּשְׂדֵה חֲבֵרוֹ, אַשְׁמוּעִינַן עַל גַּב שָׂדֶה אַחֶרֶת. וּמִדְּנָקַט לִקְרָא גַּבֵּי וּבִעֵר וְלֹא נָקַט גַּבֵּי תַּשְׁלוּמִין, וְלֵימָא הָכִי מֵיטַב שָׂדֵהוּ וּמֵיטַב כַּרְמוֹ יְשַׁלֵּם בִּשְׂדֵה אַחֵר, דְּשָׁמִין עַל גַּב שָׂדֶה אַחֶרֶת, דָּרְשִׁינַן נַמִי דַּוְקָא בִּשְׂדֵה אַחֵר וְלֹא בִּרְשׁוּת הָרַבִּים:

ט וּלְהָכִי אֵין שָׁמִין עַל גַּב שָׂדֶה שְׁלֵמָה, דְּאִם כֵּן יַפְסִיד הַנִּזָּק, דִּלֹּא יְזַלְזֵל בָּהּ בִּשְׁבִיל הֶפְסֵד עֲרוּגָה אַחַת כִּי אִם דָּבָר מֻעָט. רַשְׁ"י. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

י **גְּמוּרִים**. דְּכֵיוָן דְּלֹא צְרִיכֵי לַשָּׂדֶה, לֹא עֲלֵיהֶם אָמְרָה תּוֹרָה וּבִעֵר בִּשְׂדֵה אַחֵר אַגַּב שָׂדֵה אַחֵר:

## משנה ג

יא **הַזָּקָה**. וְהֵנִי מִלֵּי שֶׁהַחֲלִקָה, כִּדְפֵרֵשׁ הַר"ב בְּמִשְׁנָה ב' פֶּרֶק דְּלִעֵיל:

יב וַאֲפִלּוּ רַבִּי דְּמִשְׁנָה ג' פֶּרֶק דְּלִעֵיל מוֹדֶה בְּהָא:

## משנה ד

יג **אָדָם**. לְפִי שֶׁאֵינָן בְּנֵי שִׁלּוּחִים. תּוֹסָפוֹת:

יד **חַיָּב**. וְאַף עַל גַּב דְּיָלְפִינַן דִּשְׁלוּחוֹ שֶׁל אָדָם כְּמוֹתוֹ בְּכָל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, אָמְרִינַן בַּגְּמָרָא דְּשָׁאנֵי הָכָא, דְּאֵין שָׁלִיחַ לִדְבַר עֲבֵרָה, דִּדְבְרֵי הָרַב וְדִבְרֵי הַתַּלְמִיד דִּבְרֵי מִי שׁוֹמְעִין. אֲבָל בְּחֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן כֵּיוָן דְּלָאו בְּנֵי חִיּוּבָא נִינְהוּ לֹא שַׁיָּךְ בְּהוּ דִּבְרֵי הָרַב כוּ', אֶלָּא טַעֲמָא כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּסָמוּךְ:

טו **הָעֵצִים כוּ'**. דְּאִי לָאו אַחֲרוֹן, קַמָּא לֹא עָבֵיד מִידֵּי. רַשְׁ"י:

טז **הָרוּחַ**. וּפֵרֵשׁ בַּיְרוּשַׁלְמִי דַּוְקָא בְּרוּחַ שֶׁאֵינָהּ מְצוּיָה, וְהִיא שֶׁאֵין הָעוֹלָם מִתְנַהֵג בָּהּ תָּמִיד אֶלָּא לִפְעָמִים, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא בָּא בְּעִתִּים הָרְבֵּה. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר רוּחַ סְעָרָה שֶׁאֵינָהּ נוֹשֶׁבֶת אֶלָּא לְעִתִּים רְחוֹקִים. הַמַּגִּיד:

יז **עֵצִים כוּ'**. מִדְּכְתִיב הַקָּמָה אַיְתַר שָׂדֶה לְגוּפוֹ שֶׁל קַרְקַע, דְּהַיְנוּ לְחֻכָּה נִירוֹ וְסִכְסְכָה אֲבָנָיו. גְּמָרָא:

יח **גָּבוֹהַּ אַרְבַּע אַמּוֹת**. מֵעֲצֵי הַדְּלֵקָה. גְּמָרָא:

יט **אוֹ נָהָר**. יֵשׁ אוֹמְרִים דְּבָעִינַן רָחָב שְׁמֹנָה אַמּוֹת וְיֵשׁ בּוֹ מַיִם. וְיֵשׁ אוֹמְרִים אִם הוּא רָחָב שְׁמֹנָה אֲפִלּוּ אֵין בּוֹ מַיִם, וְאִם יֵשׁ בּוֹ מַיִם אֲפִלּוּ כָּל שֶׁהוּא:

כ **בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ**. אַף עַל גַּב דְּעַד הַשְׁתָּא נַמִּי בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ אָיְרִינַן (דִּבְשֶׁל חֲבֵרוֹ אֲפִלּוּ עֲבָרָה גָּדֵר חַיָּב וְאֵין לוֹ שִׁעוּר), מִכָּל מָקוֹם הוֹאִיל וְטַעַם הַפְּטוּר דְּהָכָא מִשּׁוּם דִּבְתוֹךְ שֶׁלּוֹ הוּא, נָקֵט מִלְּתָא בְּטַעֲמָא. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כא **בֵּית כּוֹר**. אִם יֵשׁ לוֹ חֲצִי בֵּית כּוֹר לְכָל רוּחַ, פָּטוּר. רַשְׁ"י:

כב **שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמּוֹת**. לֹא בְּאֶמְצַע שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה קָאָמַר, דְּהָא מוֹקְמִינַן לֵרִישָׁא דִּתְנַן דֶּרֶךְ הָרַבִּים כְּוָתֵיהּ, וְהָתָם אֶמְצַע מַאן דָּכַר שְׁמֵיהּ. וּמִדְּרַבִּי אֶלְיֶעֶזֶר נִשְׁמַע נַמִּי לְרַבִּי עֲקִיבָא דְּבַתְרֵיהּ:

## משנה ה

כג טַעֲמַיְהוּ יֵשׁ לְפָרֵשׁ, דְּרַבִּי יְהוּדָה לֹא פָּטַר בְּטָמוּן כְּלָל, וְרַבָּנָן בְּמַדְלִיק בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ פְּטָרֵי כִּדְמַשְׁמַע קְרָא כִּי תֵּצֵא אֵשׁ, וּמַשְׁמַע דְּאַיְרֵי בְּמַדְלִיק בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ. אֲבָל בְּמַדְלִיק בְּתוֹךְ שֶׁל חֲבֵרוֹ מְחַיְּבֵי בְּדָבָר שֶׁדַּרְכּוֹ לְהַטְמִין, דְּלֹא אַשְׁכְּחַן דְּפָטַר בֵּיהּ קְרָא טָמוּן, וּבְדָבָר שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ לְהַטְמִין פָּטְרֵי מִסְּבָרָא דְּלֹא אִבָּעֵי לֵיהּ לְאַסּוֹקֵי אַדַּעְתֵּיהּ שֶׁיְּנִיחַ אָדָם אַרְנָקִי בַּגָּדִישׁ. תּוֹסָפוֹת:

כד **חִטִּין כּוּ'**. אִם חִטִּין חִטִּין. אִם שְׂעֹרִים שְׂעֹרִים. רַשְׁ"י. דְּלֹא שַׁיָּךְ לְמֵימַר בְּהוּ טָמוּן, שֶׁהֲרֵי יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ שָׁם חִטִּים אוֹ שְׂעֹרִים. נְמוּקֵי יוֹסֵף:

כה **גְּדִי כּוּ'**. שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לַעֲשׂוֹת בַּגְּדִישׁ. הָרַמְבַּ"ם. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כו דִּכְתִיב נָקֹם יִנָּקֵם. רַשְׁ"י:

כז **הַבִּירָה**. מִגְדָּל גָּדוֹל. רַשְׁ"י:

### משנה ו

כח **חַיָּב**. כְּמִי שֶׁזָּרַק אֶבֶן אוֹ חֵץ. הָרַמְבַּ"ם:

כט **חַיָּב**. מִפְּנֵי שֶׁהִרְבָּה בְּמַשְׁאוֹי. הָרַמְבַּ"ם. וּבְהַדְלִיק כָּל הַבִּירָה בְּבַת אַחַת. דְּאִי לָאו הָכִי חַיָּב עַל מָקוֹם שֶׁהִדְלִיק נֶזֶק שָׁלֵם, וְעַל הַשְּׁאָר חֲצִי נֶזֶק. טוּר:

ל **פָּטוּר**. וְלֹא דָּמִי לְבִרְשׁוּת דְּמִשְׁנָה ב' וְג' דְּפֶרֶק ג'. גְּמָרָא. וְתַנְּא קַמָּא מְחַיֵּב אַף בְּנֵר חֲנֻכָּה, שֶׁהָיָה לוֹ לֵישֵׁב וְלִשְׁמֹר. הָרַמְבַּ"ם:

## פרק ז

### משנה א

א מַסְקִינַן בַּגְּמָרָא דְּכָל, רִבּוּיָא הוּא. וּדְלֹא כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַ"ב בְּמִשְׁנָה ט' פֶּרֶק ד' דְּבָבָא מְצִיעָא. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ב **בְּשׁוֹר וָשֶׂה**. בַּגְּמָרָא פָּרִיךְ, וְנֵילַף שׁוֹר שׁוֹר מִשַּׁבָּת, מַה לְּהַלָּן חַיָּה וְעוֹף כַּיּוֹצֵא בָּהֶן אַף כּוּ'. וּמַסִּיק דְּנִכְתּוֹב רַחְמָנָא כִּי יִגְנֹב אִישׁ שׁוֹר וּטְבָחוֹ וּמְכָרוֹ חֲמִשָּׁה בָּקָר יְשַׁלֵּם תַּחְתָּיו וְאַרְבַּע צֹאן תַּחַת הַשֶּׂה, שׁוֹר דְּסֵיפָא וְשֶׂה דְּרֵישָׁא לָמָּה לִי. שְׁמַע מִנַּהּ שׁוֹר וְשֶׂה אִין, מִידֵּי אַחֲרִינָא לֹא:

### משנה ב

ג **שְׁנַיִם אֲחֵרִים**. עַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ בְּמִשְׁנָה ב' פֶּרֶק ו' דְּגִטִּין, דְּלֹא הָוֵי חֲצִי דָּבָר. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ד כְּלוֹמַר מִשּׁוּם דְּהַהִיא סֵיפָא, הוּא דְּתָנֵי לְהַהִיא רֵישָׁא. דְּרֵישָׁא לָאו חִדּוּשׁ הוּא, שֶׁהֲרֵי כְּבָר נִתְחַיֵּב קֹדֶם שֶׁמֵּת אָבִיו וְקֹדֶם שֶׁהִקְדִּישׁ כּוּ'. הָרַא"שׁ:

ה חֻלִּין כּוּ'. וְאַף עַל גַּב דְּנֶאֶסְרוּ בַּהֲנָאָה כְּדִתְנַן בְּמִשְׁנָה ט' פֶּרֶק ב' דְּקִדּוּשִׁין, וּמִכִּי שָׁחַט בָּהּ פּוּרְתָּא אֲסָרָהּ, אִידָךְ לָאו דְּמֵרִיהּ טָבַח, וַהֲוֹאִי פּוּרְתָּא לֹא מְחַיְּבִינַן, דְּוִטְבָחוֹ כֻּלָּהּ בָּעֵינַן כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַ"ב בְּמִשְׁנָה ד'. וּמַסִּיק כְּגוֹן שֶׁשָּׁחַט מִקְצָת סִימָנִין בַּחוּץ, וּגְמָרָן בַּפְּנִים. גְּמָרָא:

ו דְּגָמַר מִטִּבּוֹחַ טֶבַח וְהָכֵן, בַּר מִלְּגַבֵּי לָאו דִּשְׁחוּטֵי חוּץ, דִּבְהָכִי חַיְּבִיהּ רַחְמָנָא. תּוֹסְפוֹת:

### משנה ג

ז **הַכֹּל**. הָכִי נַמִּי כְּשֶׁהוּזְמוּ תְּחִלָּה עַל הַטְּבִיחָה. רַשְׁ"י:

ח כְּלוֹמַר אַהֲכְחָשָׁה לֹא מְחַיְּבִי. וְאַף עַל גַּב דִּבְלָאו הָכִי לֵיכָּא חִיּוּבָא, דִּדְלְמָא בְּעָלִים מָכְרוּהוּ לוֹ, מִכָּל מָקוֹם נָפְקָא מִנַּהּ הֵיכָא שֶׁהֵעִידוּ עֵדִים שֶׁלֹּא נִמְכְּרָה לוֹ, כְּגוֹן שֶׁלֹּא זָזָה יָדָם מִידֵי הַבַּעַל מֵעֵת שֶׁבָּאת בְּהֵמָה זוֹ לְיָדוֹ:

## משנה ד

ט דִּכְגוֹן שֶׁיֵּשׁ יוֹרְשִׁים אֲחֵרִים עִמּוֹ:

י **וְהִקְדִּישׁ**. וּלְאַחַר יֵאוּשׁ אֵירֵי, דְּחָלָה הֶקְדֵּשׁ עַל יְדֵי יֵאוּשׁ וְשִׁנּוּי רְשׁוּת וְלֹא דְּמָרֵיהּ קָא טָבַח. רַשְׁ"י. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יא וּסְבִירָא לֵיהּ כָּל הָעוֹמֵד לִזְרֹק כְּזָרוּק דָּמֵי, וְהִלְכָךְ הָוֵי שְׁחִיטָה רְאוּיָה. אֲבָל אִי לֹא נִשְׁפַּךְ אֶלָּא נִזְרַק, הָא חִזְרָה קֶרֶן לַבְּעָלִים. גְּמָרָא:

יב וּבְבַעֲלֵי מוּמִין מֵעִקָּרָא עָסְקִינַן, דְּאִי כְּשֶׁקְּדַם הֶקְדֵּשָׁן לְמוּמָן תּוּ לֹא חָזֵי לְפִדְיוֹן, דְּסְבִירָא לֵיהּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בְּפֶרֶק ז' דִּתְמוּרָה מִשְׁנָה ג' קָדְשֵׁי מִזְבֵּחַ בִּכְלַל הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה, וּמִשֶּׁנִּשְׁחֲטָה אֵינָהּ יְכוֹלָה לְעָמֹד. אֲבָל בְּבַעֲלֵי מוּמִין מֵעִקָּרָא מוּתָּרָה. רַשְׁ"י:

יג וְכֵן נִמְצֵי אִם שְׁחָטָן בַּעַל מוּם בִּפְנִים:

## משנה ה

יד **שֻׁתָּפוּת**. קוֹדֶם שֶׁגְּנָבוֹ, לֹא קָרִינַן בֵּיהּ וּמְכָרוֹ כֻּלּוֹ בְּאִסּוּר. רַשְׁ"י. וְאַף עַל גַּב דִּכְבָר שְׁמַעְנוּ זֶה לְעֵיל בְּמֵת אָבִיו קוֹדֶם שֶׁמְּכָרוֹ. הָתָם הָוָה אָמֵינָא מֵשׁוּם דְּיֵשׁ לוֹ שֻׁתָּפוּת בְּכָל אֵבֶר וְאֵבֶר. אֲבָל הָכָא שְׁמַעְינַן אֲפִלּוּ אֵין לוֹ שֻׁתָּפוּת אֶלָּא בְּאֵבֶר אֶחָד. הָרְמָ"ה זַ"ל:

טו **חוּץ כוּ'**. דִּכְשֶׁהוֹצִיאוֹ נַעֲשָׂה עָלָיו גַּנָּב, וַאֲפִלּוּ הוֹצִיאוֹ לִרְשׁוּת הָרַבִּים. וְאַף עַל גַּב דְּאֵין מְשִׁיכָה קוֹנָה בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, הָנֵי מִלֵּי לְעִנְיַן קִנְיָה, אֲבָל לְהִתְחַיֵּב בָּאֲנָסִין כֵּיוָן שֶׁהוֹצִיאוֹ מֵרְשׁוּת בְּעָלִים חַיָּב. נִמּוּקֵי יוֹסֵף. וְהַתּוֹסְפוֹת כָּתְבוּ דְּהָכָא בְּהוֹצִיאוֹ לְסִמְטָא דָּוְקָא:

טז **אוֹ כוּ'**. נָקֵט כֻּלְּהוּ גַּוְנֵי אַף עַל גַּב דְּלֹא צְרִיכֵי:

יז **פָּטוּר**. בְּשֶׁלֹּא הִגְבִּיהוֹ עָסְקִינַן, דִּבְהִגְבִּיהַּ הָוֵה קָנֵי [כְּדִלְקַמָּן] וְחַיָּב. תּוֹסְפוֹת:

## משנה ו

יח הָרַמְבַּ"ם. וּמַשְׁמַע דְּאִלּוּ בְּקֶרֶן נִתְחַיֵּב. וְלֹא יָדַעְתִּי לָמָּה:

יט **חַיָּב**. אַגַּנָּב קָאֵי, דְּמִתְחַיֵּב גַּנָּב בְּקִנְיַן שְׁלוּחָיו. רַשְׁ"י. וְאִם תֹּאמַר אַמַּאי חַיָּב בְּמְשִׁיכָה, וְהָא אֵין שָׁלִיחַ לִדְבַר עֲבֵרָה. וְיֵשׁ לוֹמַר דְּהָנֵי לֹא יָדְעֵי דְּאָתֵי לִידֵיהּ בְּאִסּוּרָא, אֶלָּא סְבוּרִין שֶׁהָיוּ שֶׁלּוֹ, וְלֹא שַׁיָּךְ לוֹמַר דִּבְרֵי הָרַב וְדִבְרֵי הַתַּלְמִיד דִּבְרֵי מִי שׁוֹמְעִין. תּוֹסְפוֹת. וְדָחוּ פֵּרוּשׁ זֶה. וְהָרַמְבַּ"ם מְפָרֵשׁ לְמִשְׁנָתֵנוּ כְּשֶׁיֵּדַע הַשּׁוֹמֵר אוֹ הַבַּעַל חוֹב שֶׁהוּא גְּנֵבוֹ, וְאַף עַל פִּי שֶׁגּוֹנֵב אַחַר הַגַּנָּב פָּטוּר מִכָּפֶל כוּ', כֵּיוָן שֶׁהַגַּנָּב לֹא קָנָהוּ עֲדַיִן הֲרֵי אִלּוּ כְּגוֹנְבִין מֵרְשׁוּת הַבְּעָלִים. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

## משנה ז

כ נִרְאֶה דַּאֲפִלּוּ בַּבַּיִת קָאָמַר דְּאָסוּר. וְהֵינוּ דְּקַפֵּיד אַיְּשׁוּב וְהַפְסָדַת זְרָעִים, כְּלוֹמַר אֲפִלּוּ שֶׁל עַצְמוֹ:

כא **בִּירוּשָׁלַיִם**. אֲפִלּוּ יִשְׂרָאֵל, מִפְּנֵי הַקְּדֻשִּׁים, שֶׁיִּשְׂרָאֵל אוֹכְלִים שָׁם בְּשַׂר שְׁלָמִים וְתוֹדָה וּמַעֲשֵׂר בְּהֵמָה. רַשְׁ"י:

כב וְאִם תֹּאמַר תֵּיפּוֹק לֵיהּ דְּאָסוּר לַעֲשׂוֹת סְחוֹרָה בְּכָל דְּבָרִים טְמֵאִים, כְּדִתְנַן בְּמַסֶּכֶת שְׁבִיעִית פֶּרֶק ז' מִשְׁנָה ג'. תֵּרֵץ רַבֵּנוּ תָּם זַ"ל, דְּהַיְנוּ דַּוְקָא בִּדְבָרִים הָעוֹמְדִים לַאֲכִילָה, אֲבָל אִם מְגַדְּלָן לִמְשֹׁחַ עוֹרוֹת בְּשֶׁמָּנָן אוֹ לְמָכְרָן לְיִשְׂרָאֵל שֶׁיִּמְשֹׁחַ בָּהֶם שָׂרֵי. וְכָל חֵלֶב מֻתָּר לְמִכֹּר הֵיכָא דְּלֹא קָאֵי לַאֲכִילָה. וּבִירוּשַׁלְמִי נִמְי מְפֻרָשׁ דְּסוּסִים וַחֲמוֹרִים שָׂרֵי לַעֲשׂוֹת בָּהֶן סְחוֹרָה מִשּׁוּם דְּסָתְמָן לִמְלָאכָה:

כג **הַכֶּלֶב**. בְּטוּר וְשֻׁלְחָן עָרוּךְ חֹשֶׁן מִשְׁפָּט הֶעְתִּיקוּ, כֶּלֶב רַע. וְכֵן הוּא בַּגְּמָרָא בִּדְרַבִּי נָתָן כוּ'. וְלִישְׁנָא דְּמַתְנִיתִין [דְּתָנָן] הַכֶּלֶב בְּהֵ"א הַיְדִיעָה דַּיְקָא נַמִּי הָכִי. וְכֵן הוּא עוֹד בַּגְּמָרָא בְּהֶדְיָא מְגַדְּלִין כְּלָבִים כֻּפְרִים:

כד **קָשׁוּר**. דְּכֵיוָן דְּקָשׁוּר אֵין מִתְיָרְאִין מִמֶּנּוּ:

כה כָּךְ תִּרְגֵּם יוֹנָתָן נִמְלְטָה מִפַּח [תְּהִלִּים קכד]. נְמוּקֵי יוֹסֵף:

## פרק ח

### משנה א

א **עֶבֶד כוּ'**. דְּהָא מַה שֶּׁהוּא חָשׁוּב יוֹתֵר וְנִתְבַּזֶּה מֵחֲמַת חֲשִׁיבוּתוֹ זֶהוּ בְּכְלַל בֹּשֶׁת. סְמַ"ע:

ב **כַּמָּה כוּ'**. פֵּרוּשׁ עֶבֶד הַנִּמְכָּר בַּשּׁוּק כַּמָּה הָיָה יָפֶה עִם הָאֵבָר, וְכַמָּה הוּא יָפֶה עֶבֶד הַנִּמְכָּר בְּלֹא אוֹתוֹ אֵבָר. וְשׁוּמָא זוֹ לְהָקֵל, דִּלְמֵדִין מִוּבְעֵר בְּשְׂדֵה אַחֵר, דְּאָמְרָה תּוֹרָה לְשׁוּם עֲרוּגָה אַגַּב שָׂדֶה, בְּמִשְׁנָה ב' פֶּרֶק ו'. הָרֹא"שׁ:

ג **צַעַר כוּ'** **בְּמַסְמֵר**. כְּאֵב הַמַּכָּה. רַשְׁ"י. וְנִרְאֶה לִי שֶׁרְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁאֵינוֹ חוֹזֵר עַל כְּוָאוֹ אֶלָּא שֶׁתַּחַב לוֹ מַסְמֵר שֶׁאֵינוֹ חַם. וּתְרֵי גַּוְנֵי נָקֵט. וַעֲדַיִן קָשֶׁה תַּרְתֵּי לְמָה לִי:

ד **וַאֲפִלּוּ כוּ'**. דִּכְוִיָּה, בֵּין אִית בָּהּ חַבּוּרָה בֵּין אֵין בָּהּ חַבּוּרָה מִשְׁמַע. וְכִי תֵּימָא חַבּוּרָה לְמָה לִי, לְדָמֵי יְתֵרֵי. גְּמָרָא. וּפֵרְשׁוּ הַתּוֹסָפוֹת שֶׁמְּשַׁלֵּם יוֹתֵר לְפִי מַה שֶּׁמִּתְגַּנֶּה מֵחֲמַת הָרֹשֶׁם. וַאֲנִי תְּמֵהַּ עַל זֶה, דְּזֶה בִּכְלַל בֹּשֶׁת הוּא. וְהַנִּמּוּקִי יוֹסֵף כָּתַב בְּשֵׁם הָרְמַ"ה דִּלְדָמֵי יְתֵרֵי הָכִי פֵּרוּשׁוֹ, שֶׁאִם חָבַל זֶה בָּזֶה וְשָׁל זֶה מְרֻבֶּה מִשֶּׁל זֶה, דְּשָׁמִין, וְלֹא אָמְרִינַן יֵצֵא זֶה בָּזֶה, וְהָכִי מַשְׁמַע קְרָא, חַבּוּרָה תַּחַת חַבּוּרָה, וְלֹא כְּוִיָּה תַּחַת חַבּוּרָה, וְאַף עַל גַּב דְּתַרְוַיְיהוּ מִקְרֵי כְּוִיָּה כוּ'. וְהוּא הַדִּין לִשְׁתֵּי חַבּוּרוֹת שֶׁשָּׁמִין וּמְשַׁלֵּם הַמּוֹתָר. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

ה **לְטֹל**. אֵין שָׁמִין כַּמָּה אָדָם רוֹצֶה לִטֹּל וּלְהִצְטַעֵר, דְּכָל אֲשֶׁר לָאָדָם יִתֵּן בְּעַד נַפְשׁוֹ, וְאֵין עֶרֶךְ לִשּׁוּמָא זוֹ. אֶלָּא שָׁמִין מִי שֶׁנִּתְחַיֵּב לַמַּלְכוּת לְכוּתוֹ בְּשַׁפּוּד עַל צְפָרְנוֹ כַּמָּה הָיָה נוֹתֵן שֶׁלֹּא יֵעָשֶׂה לוֹ צַעַר זֶה. וְשׁוּמָא זוֹ קַלָּה לְהוֹצִיא מָמוֹן לְהִנָּצֵל מִצַּעַר מִלְּקַח מָמוֹן וּלְקַבֵּל

צַעַר. וְהַיְנוּ כְּשׁוּמָא שֶׁכָּתַב הָרַ"ב בְּצַעַר דִּבְמָקוֹם נֶזֶק כוּ'. וּבִגְמָרָא פָּרֵיךְ, הַאי לִטֹּל, לִתֵּן מִבָּעֵי לֵיהּ. וּמְשַׁנִּינַן לִטֹּל זֶה מִזֶּה מַה שֶּׁנָּתַן זֶה:

**ו** דְּמַיְרֵי בְּסָתָם בְּנֵי אָדָם שֶׁאֵינָם בְּנֵי אֱמָנוּת, אֲבָל אִם הוּא בֶּן אֱמָנוּת וְיָכוֹל לַעֲסֹק בְּמְלַאכְתּוֹ אַחַר חֲלִיוֹ מְשַׁעֲרִין כְּפִי הַמְּלָאכָה שֶׁיָּכוֹל לַעֲשׂוֹת אַחַר שֶׁיִּתְרַפֵּא. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

**ז** מְסַיֵּם בַּגְּמָרָא שֶׁאֵינָן חוֹזְרִין. כְּלוֹמַר וְהֵוֵי כְּעֵין מִיתָה, שֶׁאוֹתוֹ אֵבָר מֵת:

**ח** הַיְנוּ אִם עָלוּ בּוֹ צְמָחִים מֵחֲמַת מַכָּה דִּתְנַן בְּמַתְנִיתִין. וְיִלְפִּינַן לַהּ מִכֶּפֶל לָשׁוֹן, וְרִפֹּא יְרַפֵּא:

**ט** הַיְנוּ נַמִּי שֶׁלֹּא מֵחֲמַת מַכָּה דִּתְנַן. וַהֲוָה אָמֵינָא דְּעָבַר עַל דִּבְרֵי רוֹפֵא לָאו שֶׁלֹּא מֵחֲמַת מַכָּה הִיא, דְּהָא מִכָּל מָקוֹם עַל יְדֵי הַמַּכָּה בָּא לוֹ זֶה, שֶׁאִלּוּ לֹא הֻכָּה לֹא הָיָה צָרִיךְ לְהִזְּהֵר בְּדִבְרֵי הָרוֹפֵא, קָא מַשְׁמַע לָן דְּלֹא. וְיִלֵּיף לֵיהּ מִדִּכְתִיב רַק:

**י** וּבַסִּפְרֵי יָלֵיף גְּזֵרָה שָׁוָה דְּתָחוֹס תָּחוֹס. וּפֵרֵשׁ רַשִׁ"י נֶאֱמַר כָּאן לֹא תָחוֹס. וְנֶאֱמַר בְּעֵדִים זוֹמְמִין לֹא תָחוֹס, מַה לְּהַלָּן מָמוֹן אַף כָּאן מָמוֹן. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

**יא** בַּגְּמָרָא, לֹא אָמְרוּ אֶלָּא הוֹדָאוֹת וְהַלְוָאוֹת. וּפֵרֵשׁ רַשִׁ"י, הוֹדָאוֹת, הַבָּא לְדוֹן בְּעֵדֵי הוֹדָאָה שֶׁאוֹמְרִים בְּפָנֵינוּ הוֹדָה לוֹ. וְהַלְוָאוֹת, שֶׁבָּא לְדוֹן בְּעֵדֵי הַלְוָאָה שֶׁאוֹמְרִים בְּפָנֵינוּ הִלְוָה לוֹ. עַד כָּאן. וּכְפִירוֹת, הַיְנוּ מוֹדֶה בְּמִקְצָת וְכוֹפֵר הַכֹּל. וְהַקְנָאוֹת, הַיְנוּ שֶׁהִקְנָה לוֹ בְּמַתָּנָה. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

**יב** דְּאִי בְּקֶרֶן, קֶרֶן לָן פַּלְגָא נְזֵקָא קְנָסָא, וְאֵין גּוֹבִין קְנָסָא בְּחוּץ לָאָרֶץ. וְכֵיוָן דְּמִנְּגִיחוֹת דְּתַמּוּת לֹא מַיְתִינַן לֵיהּ לְבֵי דִּינָא, הֵיכִי מִיְּעֵד לֵיהּ. מַאי אָמַרְתְּ, דְּאִיעוּד הָתָם וְאַיְתֵיהּ לְהָכָא, דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מָצוּי הוּא, כִּדְאִיתָא בַּגְּמָרָא:

**יג** **הָעֲרֹם**. אִם רָקַק בּוֹ אוֹ סְטָרוֹ. דְּכָךְ מִתְבַּיֵּשׁ בְּרַקִּיקָה וּסְטִירָה כְּשֶׁהוּא עָרֹם כְּמוֹ כְּשֶׁהוּא לָבוּשׁ. תּוֹסְפוֹת. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

**יד** **הַיָּשָׁן**. וּכְשֶׁהַקִּיץ וְהִרְגִּישׁ בָּזֶה שֶׁבִּישְׁנוֹ כוּ'. אֲבָל אִי לֹא הִרְגִּישׁ אַחַר שֶׁהַקִּיץ, שֶׁנִּסְתַּלְּקָה הַבּוּשָׁה קֹדֶם שֶׁהַקִּיץ, הוּא בְּכְלַל בַּעְיָא בַּגְּמָרָא. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

**טו** **וְשָׁלְחָה כוּ'**. מְוִשְׁלְחָה יָדָהּ דִּיֵּק. וְהָרַמְבַּ"ם לֹא הֶעְתִּיק וְהֶחֱזִיקָה בִּמְבֻשָּׁיו. וְתַנָּא שְׁנָאוֹ לוֹמַר דִּקְרָא בְּבֹשֶׁת אַיְרֵי:

## משנה ב

**טז** וְקַשְׁיָא לִי, דְּהָא מֵהַהוּא קְרָא שֶׁהוּא בְּפָרָשַׁת אֱמֹר לֹא יָלְפִינַן מִנַּיהּ לְשׁוּם אֶחָד מֵאַרְבָּעָה דְּבָרִים, כְּדְפֵרֵשׁ הָרַ"ב בְּרֵישׁ פִּרְקִין. וְנִרְאֶה לִי מִדִּכְתִיב בְּהַהוּא קְרָא דְּהָכָא עַיִן תַּחַת עַיִן שֵׁן כוּ' וְהָכִי נַמִּי כְּתִיב בְּפָרָשַׁת מִשְׁפָּטִים, וְשָׁם נֶאֱמַר פֶּצַע כוּ' דְּמִנַּיהּ יָלְפִינַן לְצַעַר, הִלְכָךְ שַׁפִּיר דָּיְקִינַן נַמִּי לְכָל הָאַרְבָּעָה דְּבָרִים. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

## משנה ג

יז **אֲבִיו כוּ'**. אֵינוֹ חַיָּב עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה בָּהֶן חֲבוּרָה. סַנְהֶדְרִין דַּף פ"ה. רַשׁ"י:

יח וְכֵן כָּתַב הָרַמְבַּ"ם. וְלֹא סַגִּי בִּדְרָשָׁא דְּוֹלֹא תִקָּחוּ כֹּפֶר דְּנָסְבֵי בְּרֵישׁ פִּרְקִין, דְּאֵימָא הָנֵי מִלֵּי הֵיכָא דְּלֹא אַתְרוּ בֵּיהּ, אֲבָל הֵיכָא דְּאַתְרוּ בֵּיהּ מִלְּקֵי לֵיקֵי. אֲבָל תֵּימַהּ, דְּנָסְבֵי תְּרֵי קְרָאֵי דְּלֹא כְּתִיבֵי בַּהֲדֵי כוּ'. וּבְכֻתֻּבּוֹת דַּף ל"ב, מְכִּדֵי כְּתִיב כַּאֲשֶׁר עָשָׂה כֵּן יֵעָשֶׂה לוֹ, כֵּן יִנָּתֵן בּוֹ לָמָּה לִי, דְּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ נְתִינָה, וּמַאי נִיהוּ, מָמוֹן. וְזוֹ הַדְּרָשָׁא הָוֵי לְהוּ לִכְתֹּב. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יט וּמֵהַאי קְרָא נָפֵיק לָן בִּשָּׁת, כְּמוֹ [שֶׁכָּתַב הָר"ב] בְּמִשְׁנָה א':

כ פֵּרֵשׁ רַשׁ"י עִם הַקָּהָל, שֶׁאֵין בָּא בַּקָּהָל כוּ'. וְהַתּוֹסְפוֹת פֵּרְשׁוּ שֶׁאֵין לוֹ אַחָוָה, שֶׁאֵין יוֹצְאֵי חֲלָצָיו קְרוּיִים אַחִים, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּגֵר. וּבַגְּמָרָא, וְרַבָּנָן, אֲחִיו הוּא בְּמִצְוֹת, כְּלוֹמַר בְּכָל הַמִּצְוֹת שֶׁאִשָּׁה חַיֶּבֶת בָּהּ:

## משנה ד

כא כְּלוֹמַר מַה שֶּׁאֵין כֵּן חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן, דְּמִתְחִלָּה לֹא הָיוּ חַיָּבִים לְפִי שֶׁאֵינָן בְּנֵי עֲנִשִׁין בְּשִׁעַת הֶזֵּקֶן, הִלְכָךְ אֲפִלּוּ לְאַחַר זְמַן פְּטוּרִין. הָרֹא"שׁ:

כב וְלֹא אָמְרִינַן דְּתִתְמְכֹּר בְּטוֹבַת הֲנָאָה, כְּלוֹמַר שֶׁאִם יָמוּת הַבַּעַל בְּחַיֶּיהָ שֶׁיִּהְיוּ לַקּוֹנָה אוֹתָם. מִשּׁוּם דְּכָל לְגַבֵּי בַּעֲלָהּ וַדַּאי מָחֲלָה. וְקָיְמָא לָן הַמּוֹכֵר שְׂטַר חוֹב לַחֲבֵרוֹ וְחָזַר וּמְחָלוֹ מָחוּל. וְאַטְרוֹחֵי בֵּי דִּינָא בִּכְדֵי לֹא מַטְרְחִינַן. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

## משנה ה

כג כְּלוֹמַר מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּחוֹבֵל בִּבְהֵמָה וְחַיָּה דְּרֵישׁ פֶּרֶק י"ד דְּשַׁבָּת, שֶׁאֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא בְּצָרִיךְ לַדָּם:

## משנה ו

כד הַתּוֹקֵעַ כוּ'. כָּל אֵלּוּ הַהַכָּאוֹת הַשְּׁנוּיִים בְּמִשְׁנָתֵנוּ יֵשׁ בָּהֶם בִּזּוּי וְצַעַר מֵעֵט וְאֵין בָּהֶם נֶזֶק. וּפָסְקוּ חֲכָמִים דָּמִים קְצוּבִים. וְאוֹתוֹ הַמָּמוֹן קָצוּב הוּא, דְּמֵי הַצַּעַר וְהַבִּשָּׁת וְהָרִפּוּי וְהַשֶּׁבֶת, בֵּין צָרִיךְ לְרִפּוּאָה וְשֶׁבֶת, בֵּין לֹא צָרִיךְ, כָּזֶה הוּא מְשֻׁלָּם. הָרַמְבַּ"ם. וְהַטּוּר בְּשֵׁם הָרִי"ף כָּתַב דְּרִפּוּי וְשֶׁבֶת אֵינָם בִּכְלַל זֶה, וְהַכֹּל לְפִי הָעִנְיָן:

כה **סַלַּע**. סֶלַע מְדִינָה תְּנַן. גְּמָרָא:

כו **מָנֶה**. צוֹרִי קָאָמַר. וְתֵימַהּ שֶׁחֲלוּקִין כָּל כָּךְ זֶה מִזֶּה, דְּסֶלַע מְדִינָה אֶחָד מִמָּאתַיִם בְּמָנֶה צוֹרִי. וְנִרְאֶה, דְּזֶה דִּבֵּר בְּעָנְיֵי וְזֶה בְּעָשִׁיר, וּמִכָּל מָקוֹם פְּלִיגֵי קְצָת. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כז **לְאַחַר יָדוֹ**. שֶׁהִכָּהוּ בְּאַחַר יָדוֹ, וְהוּא קַלּוֹן יוֹתֵר. הָרַמְבַּ"ם:

כח **בוֹ**. דְּאִלּוּ בְּבִגְדוֹ, לֹא. מַאי אָמַרְתְּ, נֶהֱוֵי כִּי בִּישׁוֹ בִּדְבָרִים, זֹאת אוֹמֶרֶת בִּישׁוֹ בִּדְבָרִים פָּטוּר. גְּמָרָא. וְטַעֲמָא נִרְאֶה לִי מִשּׁוּם דִּכְתִיב וְהֶחֱזִיקָה בִּמְבֻשָּׁיו, דְּמַשְׁמַע דְּלֹא חִיְּבָה תּוֹרָה אֶלָּא עַל בּוֹשֶׁת גּוּפוֹ כוּ'. הָרֹא"שׁ:

כט **כְּאִלּוּ כוּ**'. כִּי יֵשׁ עֲשִׁירִים שֶׁאֵינָן מִתְבַּיְּשִׁים יוֹתֵר מִבְּנֵי חוֹרִין שֶׁיָּרְדוּ. וְכֵן עֲנִיִּים. וְאֵין יְכוֹלִין לְדַקְדֵּק עֲלֵיהֶם כָּל כָּךְ אֵיזֶה מֵהֶן מִתְבַּיֵּשׁ כְּאִלּוּ יָרַד וְאֵיזֶה מִתְבַּיֵּשׁ יוֹתֵר אוֹ פָּחוֹת. וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה בְּהֶעֱבִיר טַלִּיתוֹ וּפָרַע, דְּאֵין מְדַקְדֵּק בַּדָּבָר אִם הָיוּ שָׁם בְּנֵי אָדָם חֲשׁוּבִים אוֹ לֹא, אֶלָּא שָׁוִים לְשׁוּמָא אַחַת. תּוֹסָפוֹת:

ל וְכֵן הוּא חֲבָלָה דִּבְגוּפוֹ, דְּאֵין לְךָ חֲבָלָה דִּבְגוּפוֹ שֶׁלֹּא יֶחְסַר לוֹ מָמוֹן רִפּוּי וְשֶׁבֶת. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

לא **מְטַפַּחַת כוּ**'. כְּלוֹמַר הָיְתָה מְאַסֶּפֶת הַשֶּׂמֶן בַּטֶּפַח שֶׁלָּהּ וְהִנִּיחָה יָדָהּ עַל רֹאשָׁהּ לְסוּפָּהּ:

לב כְּלוֹמַר שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁזֶּה הַשֶּׂמֶן אִם יֵלֵךְ לְאִבּוּד אֵינוֹ שָׁוֶה אֶלָּא אִסָּר, וְהָיְתָה יְכוֹלָה לְקָנוֹת בְּכָאסָר וְתָסוּף בָּהּ בְּצַנְעָא. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

לג **אַף עַל פִּי כוּ**'. כִּדְתַנְיָא וְכִפֵּר עָלָיו מֵאֲשֶׁר חָטָא עַל הַנֶּפֶשׁ [בְּמִדְבָּר ו], וְכִי בְּאֵיזֶה נֶפֶשׁ חָטָא זֶה, אֶלָּא שֶׁצִּעֵר עַצְמוֹ מִן הַיַּיִן וְכוּ', וַאֲפִלּוּ בְּנָזִיר טָהוֹר, מִידֵּי דַּהֲוָה אַתַּעֲנִית חֲלוֹם בְּשַׁבָּת דְּצָרִיךְ לְמֵימַר תַּעֲנִית לְתַעֲנִיתוֹ. תּוֹסָפוֹת. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

לד **פָּטוּר**. אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בּוֹ צַד חִיּוּב, שֶׁאֵין חָס עַל גּוּפוֹ, אֲחֵרִים שֶׁחָבְלוּ בּוֹ חַיָּבִין, תּוֹסָפוֹת:

לה **שֶׁאֵינוֹ רַשַּׁאי**. דְּעָבַר עַל בַּל תַּשְׁחִית. רַשְׁ"י. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

לו **חַיָּבִים**. בִּדְלֹא אַתְרוּ בֵּיהּ, שֶׁאֵינוֹ לוֹקֶה. תּוֹסָפוֹת:

## משנה ז

לז **אַף עַל פִּי כוּ**'. סְתָמָא הִיא, וְלֹא רַבִּי עֲקִיבָא קָאָמַר לַהּ. רַשְׁ"י:

לח **אֵין כוּ**'. צַעַר שֶׁדּוֹאֵג עַל בָּשְׁתּוֹ. רַשְׁ"י:

לט **הָשֵׁב וְגוֹ**'. וְיִתְפַּלֵּל בַּעֲדָךְ. וּמֵמֵילָא שֶׁיְּפַיְּסֶנּוּ כְּדֵי שֶׁיִּתְפַּלֵּל. כִּי מִי פֶּתִי יָסוּר הֵנָּה לְבַקֵּשׁ מֵאָדָם שֶׁיִּתְפַּלֵּל עָלָיו שֶׁלֹּא יָמוּת עַל חֶטְאוֹ אֲשֶׁר חָטָא נֶגֶד זֶה הָאָדָם עַצְמוֹ וְלֹא יְפַיְּסֶנּוּ תְּחִלָּה. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

מ וּלְפִיכָךְ סַמֵּא אֶת עֵינִי לְאוֹ דַּוְקָא, אֶלָּא אֲפִלּוּ הַכָּאָה וּפְצִיעָה בְּלֹא חֶסְרוֹן רְאשֵׁי אֵבָרִים נַמִּי. וְכֵן בַּסַּיְפָא לֹא נָקַט אֶלָּא נִזְקֵי מָמוֹנוֹ, דִּבְהָכִי פָּטוּר, וְנָקַט סַמֵּא לְלַמְּדֵנוּ דְּאִם אָמַר בְּפֵרוּשׁ עַל מְנָת לִפְטֹר דְּפָטוּר אֲפִלּוּ בְּהָנֵי. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

מא **פָּטוּר**. מַתְנִיתִין דְּאָתֵי לְיַדֵּיהּ בְּתוֹרַת שְׁמִירָה, וְהָדַר אָמַר לוֹ שְׁבֹר כוּ'. וּמִשּׁוּם הָכִי אִי לְאוֹ דְּאָמַר לֵיהּ עַל מְנָת לִפְטֹר הֲוָה חַיָּב, דִּשְׁבֹר עַל מְנָת לְשַׁלֵּם קָאָמַר, דְּמִתְחַיֵּב כְּבָר

בִּשְׁמִירָה. אֲבָל אִי לֹא אָתֵי לְיַדֵּיהּ מֵעוֹלָם בְּתוֹרַת שְׁמִירָה, אֶלָּא עַכְשָׁיו אָמַר לֵיהּ שְׁבֹר, פָּטוּר, אֲפִלּוּ כִּי לֹא אָמַר עַל מְנָת לִפְטֹר. בַּגְּמָרָא. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

מב **חַיָּב**. אֲפִלּוּ אָמַר לֵיהּ עַל מְנָת שֶׁאֲנִי אֲשַׁלֵּם, חַיָּב. דְּאֵין שָׁלִיחַ לִדְבַר עֲבֵרָה. וְדוּמְיָא דְּרֵישָׁא נָקֵט. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

# פרק ט

## משנה א

א **עֲצִים כו'**. מַסְקִינַן בַּגְּמָרָא דְּדַוְקָא בְּשִׁנּוּי דְּלֹא הָדַר לִבְרִיָּתוֹ כְּבַתְּחִלָּה. וּכְגוֹן שֶׁגָּזַל עֵצִים שֶׁאֵינָם מְשֻׁפִּין וַעֲשָׂאָן כֵּלִים בּוּכָאנֵי, דְּהַיְנוּ שִׁפּוּן, דְּלֹא הָדַר לִבְרִיָּתוֹ, וְנִשְׁתַּנָּה שְׁמוֹ שֶׁנִּקְרָא בּוּכָאנֵי. וְהַיְנוּ דְּתָנָן וַעֲשָׂאָן כֵּלִים:

ב **צֶמֶר כו'**. הָכִי נַמִּי שֶׁגָּזַל צֶמֶר שֶׁאֵינוֹ טָווּי וְעָשָׂה מֵהֶן לְבָדִים, שֶׁאֵינוֹ חוֹזֵר לִבְרִיָּתוֹ לִהְיוֹת כָּל נִימָא וְנִימָא בִּפְנֵי עַצְמָהּ, וְנִשְׁתַּנָּה שְׁמוֹ שֶׁנִּקְרָא לֶבֶד. וְהַיְנוּ דְּתָנָן וַעֲשָׂאָן בְּגָדִים:

ג כִּדְיָלֵיף לֵיהּ בַּגְּמָרָא דַּף ס"ז מִקְּרָא (עַיֵּן לְקַמָּן בְּאוֹת ל"ו). רַשִׁ"י:

ה רְצוֹנוֹ לוֹמַר דְּדַוְקָא הַגְּוָלָד וְהַגִּזָּה קוֹנֶה בְּשִׁנּוּי וּמְשַׁלֵּם מַה שֶּׁהָיוּ דְּמֵיהֶם, וְהָעֵרֶךְ שֶׁשָּׁוֶה עַכְשָׁיו יוֹתֵר הוּא שֶׁלּוֹ. אֲבָל פָּרָה עַצְמָהּ חוֹזֶרֶת בְּעֵינָהּ. דְּלֵידָה וְגִזָּה לָאו שִׁנּוּי הוּא בְּגוּף הַפָּרָה כו'. נִמּוּקֵי יוֹסֵף. אֲבָל לְהָרֹא"שׁ, דְּמֵי פָּרָה מַמָּשׁ, דַּהֲוֵי שִׁנּוּי אַף לַפָּרָה עַצְמָהּ וּקְנָאָהּ בּוֹ:

ד **הָעוֹמֶדֶת כו'**. כְּלוֹמַר לַאֲפוּקֵי שֶׁיָּשׁוּמוּ כְּאִלּוּ יָלְדָה, דְּהָא עַל יְדֵי הַלֵּידָה קְנָאָהּ. וְזֶה לְשׁוֹן הַתּוֹסָפוֹת, וְכָל שֶׁבַח שֶׁמִּמִּשְׁעַת גְּזֵלָה עַד שֶׁתֵּלֵד, לַגַּזְלָן. עַד כָּאן. וְטַעֲמָא, דִּלְעוֹלָם מְשַׁלֵּם כִּשְׁעַת הַגְּזֵלָה, כִּדְכָיֵל בַּסֵּיפָא, וְקָאֵי אַכּוּלְּהוּ בְּבֵי דְּמַתְנִיתִין, וְלֹא אָזְלִינַן בָּתַר שְׁעַת קְנָיָה, אֶלָּא מִשֶּׁקְּנָאָהּ חָזְרָה הַשּׁוּמָא לִשְׁעַת הַגְּזֵלָה. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

י **וְיָלְדָה**. הוּא הַדִּין אֲפִלּוּ לֹא יָלְדָה, וְאַיְדֵי דְּנָסֵיב רֵישָׁא וְיָלְדָה, נָסֵיב נַמִּי סֵיפָא וְיָלְדָה. גְּמָרָא. וְאַף עַל גַּב דִּבְרֵישָׁא נַמִּי מְשַׁלֵּם כִּשְׁעַת הַגְּזֵלָה, סֵיפָא הָא קָא מַשְׁמַע לָן דְּעִבּוּר וּטְעִינָה הֲוֵי שִׁנּוּי כְּמוֹ לֵידָה. וְנִרְאֶה לִי דְּהָכִי נַמִּי דִּינָא דְּמַחֲזִיר הַפָּרָה לְפֵרוּשׁ הַנִּמּוּקֵי יוֹסֵף וּכְדִלְעֵיל. דְּמַאי שְׁנָא שִׁנּוּי הַמִּלּוּי אוֹ שִׁנּוּי הֲרָקוּת. וְקַשְׁיָא לִי, דִּלְתָנֵי נַמִּי בָּרֵישָׁא מְשַׁלֵּם כִּשְׁעַת הַגְּזֵלָה. וְצָרִיךְ עִיּוּן. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ז וְלֹא אָמְרִינַן דְּעַל כָּל פָּנִים יְשַׁלֵּם אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה כִּשְׁעַת הַגְּזֵלָה, לְפִי דְּשָׁלוֹ הוּא טוֹבֵחַ כו'. וּמְמֵילָא דְּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁאֵינוֹ מְשַׁלֵּם הַכֶּפֶל אֶלָּא כִּשְׁעַת הַגְּזֵלָה:

## משנה ב

ח מְשׁוּם דְּבַגְּמָרָא מְהַפְּכִינַן לַהּ כו' וְתָנֵי וַחֲכָמִים אוֹמְרִים בַּעֲבָדִים כו':

ט כֵּיוָן דְּאוֹרְחֵיהוּ בְּהָכִי, כְּהֶזֵּק שֶׁאֵינוֹ נִכָּר חָשְׁבִינַן לֵיהּ, וְאוֹמֵר לוֹ הֲרֵי כוּ', וְהָוֵי כְּחָמֵץ בְּפֶסַח. אֲבָל מַתְנִיתִין בְּשֶׁהִרְקִיבוּ כֻּלָּן שֶׁהוּא הֶזֵּק נִכָּר כֵּיוָן וְהֶחְמִיץ מֵירֵי. נִמּוּקֵי יוֹסֵף:

י שֶׁיָּכוֹל לוֹמַר לוֹ לֵךְ וְהוֹצִיאוֹ שָׁם. רַשִׁ"י:

יא **תְּרוּמָה כוּ'**. הַטַּעַם דְּאֵלּוּ אַף שֶׁנִּפְסְלוּ אֵצֶל הַגָּזְלָן לְגַמְרֵי, מִכָּל מָקוֹם תְּבוּאַת תְּרוּמָה וְלֶחֶם חָמֵץ לֹא נִשְׁתַּנָּה מִשְּׁאָר תְּבוּאוֹת וּלְחָמִין, וַהֲרֵי הֵן כְּמוֹ שֶׁהָיוּ בְּשָׁעַת גְּזֵלָה וּכְמוֹ שֶׁהֵן עַכְשָׁיו שְׁאָר תְּבוּאוֹת וּלְחָמִין, מִשּׁוּם הָכִי מָצֵי אָמַר לֵיהּ הֲרֵי כוּ'. מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּפָסַלְתּוֹ מַלְכוּת, כֵּיוָן דְּצוּרַת מַטְבֵּעַ זוֹ אֵינָהּ יוֹצְאָה כְּלָל בְּכָל מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ וְנִטְבְּעָה צוּרָה אַחֶרֶת בִּמְקוֹמָהּ, הֲרֵי נִכָּר הֶפְסֵדָהּ. סְמַ"ע:

יב **וְנֶעֱבָדָה כוּ'**. בְּעֵד אֶחָד, שֶׁלֹּא נִסְקְלָה. אֲבָל פְּסוּלָה לְקָרְבָּן. וְטַעֲמָא דְּאָמַר לֵיהּ הֲרֵי כוּ', דְּכָל בְּהֵמוֹת לָאו לְמִזְבֵּחַ קַיְימֵי. רַשִׁ"י:

יג **לְסַקָּל**. סְבִירָא לֵיהּ לְהַאי תָּנָא דְּגוֹמְרִין דִּינוֹ שֶׁל שׁוֹר שֶׁלֹּא בְּפָנָיו וְאֵין צָרִיךְ לְהָבִיאוֹ לְבֵית דִּין, דְּאָמַר לֵיהּ מַאי עֲבָדֵי לֵיהּ, גְּמָרָא:

## משנה ג

יד דְּאֵין אָמָן קוֹנֶה בְּשֶׁבַח כְּלִי. גְּמָרָא. וְלֹא דָּמֵי לְגָזְלָן שֶׁמְּשַׁלֵּם כִּשְׁעַת הַגְּזֵלָה, דְּהָכָא לֹא כְּוֵן מֵעוֹלָם לִגְזֹל וְלֹא זָכָה בָּהּ. וְעַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ לְקַמָּן בְּדִבְרֵי רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יְהוּדָה:

טו **חַיָּב**. שֶׁזֶּה כְּזוֹרֵק חֵץ וְהִזִּיק בּוֹ הוּא. הָרַמְבַּ"ם:

## משנה ד

טז **דְּמֵי כוּ'**. וּבְהִקְדִּיחָה בִּשְׁעַת נְפִילָה, שֶׁלֹּא הָיָה בּוֹ שֶׁבַח מֵעוֹלָם. אֲבָל אִם הִקְדִּיחָה לְאַחַר שֶׁקִּלְטָ וְנַעֲשָׂה שֶׁבַח בַּצֶּמֶר, חַיָּב לִתֵּן לוֹ גַּם דְּמֵי שִׁבְחוֹ, כְּמוֹ נָתַן לָאָמָן לְתַקֵּן בְּמַתְנִיתִין דִּלְעֵיל. גְּמָרָא. וְלֹא יָדַעְתִּי לָמָּה לֹא הֶעְתִּיקוּם הַפּוֹסְקִים:

יז **הַיְצִיאָה**. פֵּרֵשׁ הָרַמְבַּ"ם מַה שֶּׁהוֹצִיא מִדָּמָיו. וְרַשִׁ"י הוֹסִיף שְׂכַר טָרְחוֹ כְּשֶׁאָר שְׂכִיר יוֹם:

יח רַשִׁ"י. וּלְקָמָן בְּדִבְרֵי יְהוּדָה בְּהוֹצָאָה יְתֵרָה עַל שֶׁבַח, פֵּרְשׁוּ שֶׁאִם הַשָּׂכָר פָּחוֹת מִן הַשֶּׁבַח שֶׁנּוֹתֵן לוֹ אֶת הַשָּׂכָר, וּמִסְתַּבֵּר וַדַּאי דְּהָכִי נַמִּי אִם הַשָּׂכָר פָּחוֹת מִן הַיְצִיאוֹת דְּנוֹתֵן לוֹ:

יט וּמִשְׁמַע דְּכִי יָהֵיב לֵיהּ אַגְּרָא מִחַיֵּב לְמֵיתַב הַצֶּמֶר וְלֹא אָמְרִינַן דְּקָנֵי לֵיהּ לְגַמְרֵי, שֶׁהֲרֵי לֹא נִתְכַּוֵּן הַצּוֹבֵעַ לְזָכוֹת בּוֹ כְּלָל. מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּגָזְלָן:

כ רַשִׁ"י. וּמִשְׁמַע דְּוַקָא לְדִשְׁנָה קָנְסִינַן. וְהִלְכָךְ אִם בַּעַל הַצֶּמֶר אֵינוֹ חָפֵץ בַּצֶּמֶר אֶלָּא שֶׁיִּתֵּן לוֹ דְּמֵי צַמְרוֹ, הָרְשׁוּת בְּיָדוֹ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כא **אֶת הַיְצִיאָה**. לְפִי שֶׁאֵין מִתְכַּוֵּן לְקִנּוֹתוֹ. הִלְכָךְ לֹא דָּמֵי לְגָזְלָן דְּכֻלָּא שְׁבָחָא דִּידֵיהּ הִיא כְּדִתְנַן רֵישׁ פִּרְקִין. תּוֹסְפוֹת:

## משנה ה

כב **שָׁוֶה פְּרוּטָה**. לְאַשְׁמָה בָּהּ, פְּרָט לְפָחוֹת מִשָּׁוֶה פְּרוּטָה. סִפְרָא:

כג **וְנִשְׁבַּע לוֹ**. לְדִבְרֵי הָרַ"ב בְּפֵרוּשׁ מִשְׁנָה ז' פֶּרֶק ד' דְּבָבָא מְצִיעָא דְּעַל כְּפִירַת פְּרוּטָה נִשְׁבָּעִין, אָתֵי שַׁפִּיר. אֲבָל לְפִי דְּבָרָיו בְּרֵישׁ פֶּרֶק ו' דִּשְׁבוּעוֹת אֵין נִשְׁבָּעִין עַל כְּפִירָה פְּחוּתָה מִשְּׁתֵּי כֶּסֶף. פֵּרְשׁוּ הַתּוֹסָפוֹת דְּעַל יְדֵי בֵּית דִּין אֵין נִשְׁבָּעִין, וְהָכָא בְּנִשְׁבָּע עַל יְדֵי עַצְמוֹ:

כד וּמְסַיֵּם נִמּוּקֵי יוֹסֵף, דִּכְתִיב בְּיוֹם אַשְׁמָתוֹ, דְּמַשְׁמַע שֶׁנִּשְׁבַּע לַשֶּׁקֶר וּמֵבִיא אָשָׁמוֹ. וְהָרַמְבַּ"ם נָתַן טַעַם לַדָּבָר מִפְּנֵי שֶׁכְּבָר נִתְיָאֲשׁוּ מֵאַחַר שֶׁנִּשְׁבַּע וְאֵין בָּאִין עוֹד לְתָבְעוֹ. וְלִדְבָרָיו בְּאֵינוֹ נִשְׁבַּע אֲפִלּוּ לְהוֹדִיעוֹ אֵינוֹ צָרִיךְ. אֶבָל הַטּוּר שֶׁכָּתַב שֶׁצָּרִיךְ לְהוֹדִיעוֹ לוֹמַר לוֹ כָּךְ וְכָךְ גְּזַלְתִּיךְ בֹּא וְקַח מִמֶּנִּי:

כה לְהוֹלִיכוֹ שֶׁאִם יַאֲנִסוּהוּ חַיָּב לְהַחְזִיר וְלֹא הָוֵי הֶשֶׁבָה כוּ'. רַשְׁ"י:

כו **לִשָּׁלוּחוֹ**. עַיֵּן פֶּרֶק ח' דְּבָבָא מְצִיעָא מִשְׁנָה ג' בְּדִבְרֵי הָרַ"ב, דִּפְלֶגְתָּא דְּשָׁלִיחַ בְּעֵדִים שָׁיְכָא נַמִּי הָכָא. וְכֵן הוּא בְּהֶדְיָא בַּגְּמָרָא:

כז רַשְׁ"י. וְכָתְבוּ הַתּוֹסָפוֹת, מִתּוֹךְ פֵּרוּשׁוֹ מַשְׁמַע דְּנוֹתְנוֹ לִשְׁלִיחַ בֵּית דִּין וְהוּא שׁוֹמְרוֹ בְּיָדוֹ עַד שֶׁיָּבֹא הַנִּגְזָל. וְאֵין נִרְאֶה כוּ'. וּמַסְקֵי דְּנִרְאֶה דְּמַתְנִיתִין אֲיִירֵי לְעִנְיַן אַחֲרָיוּת הַדֶּרֶךְ, דְּמִפְּטַר כְּשֶׁיִּתֵּן לִשְׁלִיחַ בֵּית דִּין וְיֵשׁ לוֹ כַּפָּרָה מִיָּד וְאֵין צָרִיךְ לוֹ לְהַמְתִּין עַד שֶׁיַּגִּיעַ לְיַד הַנִּגְזָל, כֵּיוָן שֶׁקִּבְּלוֹ שְׁלִיחַ בֵּית דִּין. וְכֵן פֵּרֵשׁ הָרַמְבַּ"ם:

כח **לְיוֹרְשָׁיו**. נִרְאֶה דְּאָתֵי לְאַשְׁמוּעִינַן דַּאֲפִלּוּ לְיוֹרְשִׁים יוֹלִיךְ לְמָדַי. אִי נַמִּי לְעִנְיַן קֶרֶן וְחוֹמֶשׁ וְאָשָׁם. וְלֹא דָּמִי לְיוֹרְשֵׁי גַּזְלָן דְּאֵין מְשַׁלְּמִין חֹמֶשׁ. תּוֹסָפוֹת:

## משנה ו

כט **לֵילֵךְ כוּ'**. אֲבָל לִכְשֶׁיָּבֹא מְחֻיָּב לָתֵת לוֹ מִדִּבְרֵי תּוֹרָה:

## משנה ז

ל **נָתַן כוּ'**. הוּא הַדִּין אִם לֹא נָתַן לוֹ אֶת הַקֶּרֶן וְנִשְׁבַּע אַתַּרְוַיְהוּ אַקֶּרֶן וְאַחֹמֶשׁ הָיָה מוֹסִיף חֹמֶשׁ, אֶלָּא אוֹרְחָא דְּמִלְתָא נָקַט, דְּאַקֶּרֶן אֵין נִשְׁבָּעִין שְׁתֵּי פְּעָמִים. וְהוּא הַדִּין אִם נִשְׁבַּע עַל חֹמֶשׁ דְּיוֹלִיכֶנּוּ אַחֲרָיו לְמָדַי, כֵּיוָן שֶׁנִּשְׁבַּע עָלָיו נַעֲשָׂה כְּגָזְלָן. תּוֹסָפוֹת:

לא **חֲרֵי זֶה כוּ'**. וְכֵן לְעִנְיַן דִּינֵי נִשְׁבַּע וְהוֹדָה. וְתַנָּא דִּידָן נָקַט בְּגָזֵל. מִשּׁוּם דְּפִרְקִין בְּדִינֵי גְּזֵל אַיְרֵי:

## משנה ח

לב **שֶׁגְּנָבוֹ**. לְעֵיל נָקַט שֶׁאָכְלוֹ, לְרִבּוּתָא אַף עַל פִּי שֶׁאִבְּדוֹ מִן הָעוֹלָם פָּטוּר מִן הַכֶּפֶל בְּטַעֲנַת אָבֵד. וְהָכָא נָקַט שֶׁגְּנָבוֹ לְרִבּוּתָא דְּאַף עַל פִּי שֶׁהוּא בְּעֵין חַיָּב כֶּפֶל כֵּיוָן שֶׁטּוֹעֵן טַעֲנַת גַּנָּב. תּוֹסָפוֹת:

לג **כֻּפָּל**. אֲבָל תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה לֹא קָתָנֵי דִּלְתָנֵי טָבַח וּמָכַר כוּ', מִשּׁוּם דִּבְקָרָא לֹא כְּתִיב אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה אֶלָּא בַּגַּנָּב עַצְמוֹ. תּוֹסָפוֹת:

## משנה ט

לד **וְנִשְׁבַּע לוֹ**. מַמָּשׁ, דְּאִי לֹא נִשְׁבַּע לוֹ לֹא הָיָה צָרִיךְ לְהוֹצִיא חֵלֶק הַנּוֹגֵעַ לִירֻשָּׁתוֹ מֵהַגְּזֵלָה. וְאֶפְשָׁר דְּהוּא הַדִּין לֹא נִשְׁבַּע, וְנִשְׁבַּע דְּקָתָנֵי מִשּׁוּם סֵיפָא דִּלְוֶה וּבַעַל חוֹב בָּאִין וְנִפְרָעִין, לְאַשְׁמְעִינַן דְּאַף עַל גַּב דְּנִשְׁבַּע שָׁרֵי בְּהָכִי. בֵּית יוֹסֵף. וְהַסְּמַ"ע כָּתַב דְּהַדְרֵכִי מִשָּׁה הִכְרִיעַ דְּנִשְׁבַּע דַּוְקָא:

לה **לְבָנָיו כוּ'**. פֵּרְשׁוּ הַתּוֹסָפוֹת, דִּלְבָנָיו שֶׁל גַּזְלָן אוֹ לְאֶחָיו שֶׁל גַּזְלָן, כְּלוֹמַר בַּתְּחִלָּה לְבָנָיו אִם יֵשׁ לוֹ, דְּהֵם קוֹדְמִים לְכָל אָדָם בַּחֵלֶק הַמַּגִּיעוֹ, וְנִחְשֹׁב אוֹתוֹ כְּאִלּוּ מֵת הוּא וַהֲרֵי בָּנָיו יוֹרְשִׁים חֶלְקוֹ עִם אֶחָיו, וְהֵם אֵין בָּאִין מִכֹּחוֹ אֶלָּא מִכֹּחַ אֲבוּהֶם דְּאַבָּא כִּדְאָמַר בְּבָבָא בַּתְרָא דַּף קנ"ט תַּחַת אֲבוֹתֶיךָ יִהְיוּ בָנֶיךָ. הִלְכָךְ אַף עַל פִּי שֶׁאֵין לַאֲבִיהֶן חֵלֶק בָּהֶם כְּלוּם שֶׁהֲרֵי יֵשׁ לוֹ לְהַחֲזִיר הַגְּזֵלָה, אֲפִלּוּ הָכִי הֵם קוֹדְמִין בְּחֶלְקוֹ מֵהַהוּא טַעֲמָא דְּבָבָא בַּתְרָא. אוֹ לְאֶחָיו כְּשֶׁאֵין לוֹ בָּנִים. וְכֵן פָּסַק הָרַמְבַּ"ם, אֶלָּא דִּסְבִירָא לֵיהּ דְּמַתְנִיתִין לָאו דַּוְקָא נָקַט בָּנָיו בָּרֵישָׁא, דְּוַדַּאי כָּל יְמֵי חַיָּיו אֵין חֵלֶק לְבָנָיו בִּירֻשַּׁת אֲבִיו. וְרַשְׁ"י מְפָרֵשׁ לְבָנָיו שֶׁל אֲבִיו אוֹ לְאֶחָיו שֶׁל אֲבִיו. וּלְשׁוֹן הָרַ"ב אִי אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ כְּשׁוּם אֶחָד מֵהַפֵּרוּשִׁים. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

לו הָרַמְבַּ"ם. וְטַעֲמָא דְּאִי קְנָאהּ בְּשִׁנּוּי אֵין עָלָיו אֶלָּא לְשַׁלֵּם דְּמֵי הַגְּזֵלָה וְלֹא הָוֵי בְּכְלָל וְהֵשִׁיב אֶת הַגְּזֵלָה, דְּהָא קְרָא קָאָמַר אֲשֶׁר גָּזַל, אִם כְּעֵין שֶׁגָּזַל, יַחֲזִיר, כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי בְּרֵישׁ פְּרָקִין. שְׁמַע מִנַּהּ דִּקְרָא לֹא אַיְירֵי אֶלָּא אִם הוּא כְּעֵין שֶׁגָּזַל שֶׁלֹּא נִשְׁתַּנָּה. נִרְאֶה לִי:

לז עֵרוּב פֵּרוּשִׁים אֲנִי רוֹאֶה בְּדִבְרֵי הָרַ"ב. דְּזֶה יָצָא לוֹ מֵהָרַמְבַּ"ם, וְהוּא מְפָרֵשׁ שֶׁאֵין לוֹ אַחִים. וְהָרַ"ב כְּבָר פֵּרֵשׁ אֵין לוֹ נְכָסִים, כְּשִׁיטַת שְׁאָר הַמְפָרְשִׁים, וּלְדִידְהוּ יֵשׁ לוֹמַר דְּנָקַט בָּנָיו כוּ' דִּשְׁכִיחֵי, וְהוּא הַדִּין אִם אֵין לוֹ [אַחִים] דְּהַיְרֵשָׁה מְמַשְׁמֶשֶׁת וְעוֹלָה עַד יַעֲקֹב אָבִינוּ, וַאֲלֵיהֶם [וְלָהֶם] הוּא נוֹתֵן. וְזֶה לְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם, וְאִם לֹא הָיָה אֶצְלוֹ אֶת מֵאָבִיו וְלֹא בָּנִים (וְהוּא פֵּרוּשׁ דְּוַדַּאי אֵין לוֹ) אוֹ לֹא הֶחֱזִיר הוּא אֶת הַגְּזֵלָה לְבָנָיו (וְהוּא פֵּרוּשׁ דְּוַדַּאי אֵינוֹ רוֹצֶה) יִתֵּן אוֹתוֹ בְּחוֹבוֹ וְכוּ'. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

לח **וְנִפְרָעִים**. דְּמַה שֶּׁמַּחֲזִיר לָהֶם לֹא חָשִׁיב כְּאִלּוּ נָתַן לָהֶם בְּמַתָּנָה וְשֶׁלֹּא יוּכְלוּ בַּעֲלֵי חוֹב לִטְרֹף, דְּאֵין אַחֲרָיוּת עַל הַמְּטַלְטְלִים. דְּאֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם לְשֵׁם מַתָּנָה אֶלָּא בְּסָתְמָא בִּשְׁתִיקָה מַחֲזִיר לָהֶם וְאֵין דַּעְתּוֹ אֶלָּא לְקַיֵּם מִצְוַת הַשָּׁבָה בְּעָלְמָא, הִלְכָךְ לֹא הַוְיָא מַתָּנָה, וְיָכוֹל בַּעַל חוֹב לִטְרֹף מֵהֶם. וְהוּא וַדַּאי אֵינוֹ יָכוֹל לַחֲזֹר וְלִקַּח מֵהֶן, דְּאִז לֹא הָיָה מְתַקְּיֵם הַשָּׁבָה

כְּלָל אִם הָיָה יָכוֹל לִקַּח בְּעַצְמוֹ מַה שֶּׁנָּתַן. אֲבָל מַה שֶּׁבַּעַל חוֹב נוֹטֵל מִתַּקָּנִים שֶׁפִּיר מִצְוַת הֲשָׁבָה, כֵּיוָן שֶׁבְּעַצְמוֹ אֵינוֹ נוֹטֵל. תּוֹסָפוֹת:

## משנה י

לט **קוֹנָם**. מְבֹאָר בְּרֵישׁ נְדָרִים שֶׁהָאוֹמֵר קוֹנָם תּוֹפֵס הַחֵפָץ בְּקַרְבָּן, שֶׁקּוֹנָם כִּנּוּי לְקָרְבָּן הוּא, וְיִהְיֶה פָּרוּשׁ הַלָּשׁוֹן, קוֹנָם יִהְיֶה אִם אַתָּה נֶהֱנֶה כוּ'. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

מ **יִירָשֶׁנּוּ**. שֶׁזֶּה כְּאוֹמֵר נְכָסַי עָלֶיךָ אֲסוּרִים (נְדָרִים פ"ה מ"ג). הָרַמְבַּ"ם:

מא **לֹא כוּ'**. שֶׁזֶּה כְּמוֹ שֶׁאָמַר לִיהּ נְכָסִים אִלּוּ אֲסוּרִים עָלֶיךָ. שָׁם. וְכָתַב הָר"ן לָאו לְמֵימְרָא דְּכֵיוָן דִּנְכָסִים אֲסוּרִים לוֹ בַּהֲנָאָה לֹא יִזְכֶּה בָּהֶן, דְּהָא קָתָנֵי סֵיפָא וְיִתֵּן לְבָנָיו וּלְאָחָיו וְאִם אֵין לוֹ לוֶֹה וּבַעֲלֵי חוֹב כוּ', וְאִם לֹא זָכָה בְּגוּף הַנְּכָסִים הֵיאַךְ נוֹתְנִם לְבָנָיו אוֹ לְאָחָיו, וְהֵיאַךְ בַּעֲלֵי חוֹב בָּאִים וְנִפְרָעִים, אֶלָּא וַדַּאי נְכָסִים דִּידֵיהּ נִינְהוּ אֶלָּא שֶׁאֵינוֹ רַשַּׁאי לֵהָנוֹת מֵהֶם. עַד כָּאן. וּמְשׁוּם הָכִי נִיחָא לְשׁוֹן וַיַּחֲזִיר. אֲבָל הָר"ן הֶעְתִּיק וְיִתֵּן. וְכֵן הוּא בַּיְרוּשַׁלְמִי:

מב **וַיַּחֲזִיר**. לָאו לְמֵימְרָא שֶׁיִּתְּנוּ לָהֶם מַמָּשׁ, אֶלָּא שֶׁמַּרְאֶה לָהֶם מָקוֹם וְאוֹמֵר לָהֶם נְכָסַי אֵלּוּ אָסַר עָלַי אַבָּא וְאֵינִי יוֹדֵעַ מַה אֶעֱשֶׂה בָּהֶם, טְלוּ לְעַצְמְכֶם וַעֲשׂוּ מֵהֶם מַה שֶּׁתִּרְצוּ. וּכְהַאי גַּוְנָא לָאו מַתְנָה הוּא אֶלָּא גַּוְנָא דְּהֶפְקֵר. אֲבָל הַבַּיִת יוֹסֵף כָּתַב שֶׁאֶפְלוּ לִתְּנָם מַמָּשׁ מֻתָּר, כֵּיוָן שֶׁמּוֹדִיעָם שֶׁמִּפְּנֵי שֶׁאֲסוּרִים עָלָיו נוֹתְנָם לָהֶם אֵין כָּאן טוֹבַת הֲנָאָה. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

מג לָאו דַּוְקָא. וְעַיֵּן פֶּרֶק ד' דִּנְדָרִים מִשְׁנָה ז'. וְלֹא תָּנֵי הָכָא נַמִּי אֵינוֹ רוֹצֶה, מִשּׁוּם דְּוַדַּאי אֵינוֹ רוֹצֶה. תּוֹסָפוֹת. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

מד **וְנִפְרָעִים**. אַחַר מִיתָה. וַאֲפִלּוּ בְּחַיָּיו הָוֶה שְׁרֵי בִּכְהַאי גַּוְנָא, כִּדְתָנַן (שָׁם) הַמַּדִּר הֲנָאָה מֵחֲבֵרוֹ וְאֵין לוֹ מַה יֹּאכַל יֵלֵךְ אֵצֶל חֲנָוְנִי כוּ'. אֶלָּא לְפִי שֶׁזֶּה אֵין רוֹצֶה שֶׁיֵּהָנֶה מִמֶּנּוּ כְּלָל בְּחַיָּיו וְאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת תַּקָּנָה אֶלָּא מִדַּעְתּוֹ. תּוֹסָפוֹת:

## משנה יא

מה **לַכֹּהֵן**. תְּנוּ רַבָּנָן אִשָּׁם זֶה קָרֵן. הַמּוּשָׁב זֶה חֹמֶשׁ. כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר מִלְּבַד אֵיל הַכִּפּוּרִים, הֲרֵי אוֹמֵר אָשָׁם זֶה קָרֵן. וְלָמָּה קוֹרֵהוּ אָשָׁם, שֶׁאִם הֶחֱזִירוֹ בַּלַּיְלָה דִּלֹּא יָצָא, הֶחֱזִירוֹ לַחֲצָאִין לֹא יָצָא, וְאֵין חוֹלְקִים גֶּזֶל הַגֵּר כְּנֶגֶד גֶּזֶל הַגֵּר, כִּדְאִין אָשָׁם. גְּמָרָא:

## משנה יב

מו מַשְׁמַע דִּרְצוֹנוֹ לוֹמַר טַעֲמָא שֶׁזָּכוּ בַּמֶּה שֶּׁבִּידָם כְּדִין נִכְסֵי הַגֵּר כוּ' שֶׁכָּל הַקּוֹדֵם בָּהֶן זָכָה. וּתְמַהֲנִי, דְּאִי הָכִי קְרָא לְמַאי אִצְטְרִיךְ כוּ'. וּבְגְמָרָא אָמַר אַבַּיֵי שְׁמַע מִנַּהּ כֶּסֶף מְכַפֵּר מֻחֲצָה, דְּאִי לֹא מְכַפֵּר הָוָה אָמֵינָא מְהַדַּר לַיּוֹרְשִׁין, מַאי טַעֲמָא, אַדַּעְתָּא דְּהָכִי (דִּלֹּא תַּהֲוֵי

לֵיהּ כַּפָּרָה) לֹא יָהֵיב לֵיהּ כוּ'. הָא קָמָן דְּהַטַּעַם מִשּׁוּם דִּמְכַפֵּר מֻחֲצָה. וּלְהַהִּ סְבָרָא בָּעִינַן קְרָא דְּלֹא הֲוָה יָדְעִינַן דְּכִפֵּר מֻחֲצָה. אֶלָּא הֲוָה אָמִינָא דְּאֵין כַּפָּרָה עַד שֶׁיְּבִיא קָרְבָּן:

מז **יָצָא**. יָלְפִינַן לֵיהּ בְּגְמָרָא מִקְּרָא:

מח **אֵין כּוֹ**'. בְּגְמָרָא יָלֵיף לֵיהּ:

מט אֵינוֹ מְדֻקְדָּק, דְּמַשְׁמַע דְּאִי לֹא נָתַן לְבַסּוֹף עִכֵּב, וּכְבָר פֵּרֵשׁ דְּהָעַכָּבָה הַיְנוּ עַל הַהַקְרָבָה, וְכֵיוָן שֶׁכְּבָר קָרְבָה אֵין עוֹד עַכָּבָה כוּ'. וְאוּלַי רְצוֹנוֹ לוֹמַר דְּלָא תֵּימָא דִּבְדִיעֲבַד סַגֵּי לֵיהּ וְיִפָּטֵר מִן הַחֹמֶשׁ, לְהָכִי קָאָמַר וּלְבַסּוֹף נָתַן, כְּלוֹמַר שֶׁלְּבַסּוֹף יִתֵּן וְלֹא יִפָּטֵר בְּכָךְ. וְקָרֵי בֵּיהּ נוֹתֵן. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

## פרק י

### משנה א

א דִּרְשׁוּת יוֹרֵשׁ לְאוֹ כִּרְשׁוּת לוֹקֵחַ דָּמֵי, וְיֵאוּשׁ כְּדֵי לֹא קָנֵי. רַשִׁ"י. וְהָא דְּדַיְּיק הָרַ"ב לְכָתְּב וְהִיא בְּעֵינָהּ, מִשּׁוּם וְחַיָּבִים לְהַחֲזִיר דְּנָקָט, כְּלוֹמַר דְּחַיָּבִים לְהַחֲזִיר הַגְּזֵלָה עַצְמָהּ. אֲבָל כְּשֶׁאֵינָהּ בְּעֵינָהּ אֶלָּא נִשְׁתַּנִּית בְּשִׁנּוּי דְּאָמְרָן בְּרֵישׁ פִּרְקִין דִּלְעֵיל, אֵין חַיָּבִים אֶלָּא דְּמֵי הַגְּזֵלָה, וַהֲרֵי דִּין הַבָּנִים כְּדִין אֲבִיהֶם:

ב וְאַף עַל גַּב דִּתְבִיעָה בְּעַל פֶּה הִיא:

ג בִּגְדוֹלִים אַיֵּרִי, דִּקְטַנִּים פְּגִיעָתָן רָעָה:

ד כָּפָל לָשׁוֹן הוּא, דְּהָא בְּהָכִי אַיְּרִינַן:

ה דְּאִלּוּ סָלְעִים בְּסֶלַע דְּלֹא מִתְהַנֵּי בַּחֲלוּף לֵיכָּא אִסּוּרָא. וְהָא דְּפֵרֵשׁ דְּאִם חַיָּב אָדָם פְּרוּטוֹת כּוּ' דְּשָׁרֵי מִשּׁוּם שֶׁהוּא כְּמַצִּיל מִיָּדוֹ, הַיְנוּ לוֹמַר הֵיכָא דְּמִתְכַּוֵּון לָתֵת סֶלַע כְּדֵי לְקַבֵּל פְּרוּטוֹת, דְּמִתְהַנֵּי. שִׁלְטֵי גִּבּוֹרִים:

ו **אֵין כּוֹ**'. לְשׁוֹן הָרַא"שׁ, כָּתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת דְּאָתֵי כְּרַבָּנָן דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן מִשְׁנָה ח' פֶּרֶק כ"ו דִּכְלִים דְּאָמְרִי סְתָם גְּזֵלָה לְאוֹ יֵאוּשׁ בְּעָלִים הִיא. וְלִי נִרְאֶה דְּכָל מַה שֶׁהַמּוֹכֵס וְהַגַּבַּאי נוֹטֵל הָוֵי יֵאוּשׁ בְּעָלִים, וַאֲפִלּוּ אֵין לוֹ קִצְבָּה. וַאֲפִלּוּ הָכִי דָּבָר מְגֻנֶּה הוּא שֶׁיְּקַבֵּל אָדָם מָמוֹן מִמָּקוֹם הַמְיֻחָד לְגָזֵל. עַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ז אַף עַל פִּי שֶׁהוּא עוֹמֵד מֵחֲמַת הַמֶּלֶךְ הֲרֵי הוּא כְּמוֹכֵס שֶׁאֵין לוֹ קִצְבָּה, שֶׁסְּתָמָא יוֹתֵר מִן הַדִּין הוּא נוֹטֵל. הַמַּגִּיד:

### משנה ב

ח דְּשִׁנּוּי רְשׁוּת הַיְנוּ רְשׁוּת עַצְמוֹ דְּהַאִיךְ דְּמְקַבֵּל מֵהֶם, וּמַהֲנֵי שִׁנּוּי רְשׁוּתוֹ כֵּיוָן שֶׁבָּא לְיָדוֹ אַחַר שֶׁנִּתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים כְּבָר. תּוֹסָפוֹת:

ט **נָחִיל כוּ**'. הָא קָא מַשְׁמַע לָן דְּאַף עַל גַּב דִּדְבוֹרִים (שֶׁאֵינָן בִּרְשׁוּתוֹ שֶׁל אָדָם כְּמוֹ תַּרְנְגוֹלִים וַאֲוָזִים. הָרַמְבַּ"ם) וְקִנְיָן דִּידְהוּ אֵינוֹ אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן, אֲפִלּוּ הָכִי אִם נִתְיָאֲשׁוּ אֵין, אִי לֹא לֹא. גְּמָרָא:

י **מִכָּאן כוּ**'. כְּגוֹן שֶׁהָיוּ בְּעָלִים מְרַדְּפִים אַחֲרֵיהֶם וְאִשָּׁה וְקָטָן מְסִיחִים לְפִי תֻּמָּם וְאוֹמְרִים מִכָּאן יָצָא נָחִיל זֶה, הוֹאִיל וְקִנְיָן דְּבוֹרִים מִדִּבְרֵיהֶם הֶאֱמִינוּם בּוֹ. גְּמָרָא:

יא **אַף כוּ**'. תַּנְיָא רַבִּי יִשְׁמָעֵאל כוּ' תְּנַאי בֵּית דִּין הוּא שֶׁיְּהֵא יוֹרֵד כוּ' וְקוֹצֵץ כוּ', שֶׁעַל מְנָת כֵּן הִנְחִיל יְהוֹשֻׁעַ לְיִשְׂרָאֵל אֶת הָאָרֶץ:

## משנה ג

יב דְּאִי לְאַחַר יֵאוּשׁ הֲרֵי קְנָנָהוּ בְּיֵאוּשׁ וְשִׁנּוּי רְשׁוּת, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַ"ב לְעֵיל. וְאַף עַל גַּב דִּלְפָנֵי יֵאוּשׁ הוּא (וּבְרֵישׁ פִּרְקִין פֵּרֵשׁ הָרַ"ב לִפְנֵי יֵאוּשׁ חַיָּבִים לְשַׁלֵּם), נוֹטֵל הַדְּמִים מִפְּנֵי תַּקָּנַת הַשּׁוּק. פֵּרֵשׁ רַשִׁ"י עַל שֶׁקְּנָאוֹ לוֹקֵחַ בַּשּׁוּק בְּפָרְהֶסְיָא וְלֹא הֵבִין בּוֹ שֶׁגָּנַב, עָשׂוּ לוֹ תַּקָּנָה שֶׁיְּשַׁלֵּם לוֹ בַּעַל הַבַּיִת מְעוֹתָיו. וַאֲפִלּוּ לְמַאן דְּאָמַר סְתָם גְּנֵבָה יֵאוּשׁ בָּעָלִים, מַיְרֵי בִּבְעָלִים מְרַדְּפִים אֶת הַגְּנֵבָה, וּבִסְפָרִים לֵיכָּא יֵאוּשׁ כְּלָל, שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁיָּבֹאוּ לְיַד יִשְׂרָאֵל. תּוֹסָפוֹת. וְנִרְאֶה לִי דְּלְהָכִי תָּנֵי סְפָרִים, לְגַלּוּיֵי דְּכֻלָּיו לִפְנֵי יֵאוּשׁ אַיְרֵי, וַהֲוֹוּ דּוּמְיָא דִּסְפָרָיו. וְאִי לֹא תְּנַן כֻּלָּיו, הָוֶה אָמֵינָא דִּסְפָרָיו הַיְנוּ סִפְרֵי תּוֹרָה דְּאָסוּר לְמָכְרָם. עַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

## משנה ד

יג וְטַעֲמָא דְּהָא מְאַבֵּד אֶת שֶׁלּוֹ לְהַצִּיל אֶת שֶׁל חֲבֵרוֹ, וּבְכִי הָא לֹא מִחַיַּב לְהָשִׁיב אֲבֵדָה, דַּאֲבֵדָתוֹ וַאֲבֵדַת חֲבֵרוֹ שֶׁלּוֹ קוֹדֶמֶת, כְּדִתְנַן סוֹף פֶּרֶק ב' דְּבָבָא מְצִיעָא. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

יד **חֲבִית שֶׁל דָּבַשׁ כוּ' שִׁכְּרוּ**. גְּמָרָא, כְּשֶׁעָקַל בֵּית הַבַּד כָּרוּף עָלֶיהָ. פֵּרֵשׁ רַשִׁ"י חָבִית שֶׁל דְּבַשׁ קְשׁוּרָה בַּעֲקַל וְלֹא יִשְׁפֹּךְ הַכֹּל אֶלָּא מְנַטֵּף מְעַט מְעַט וְלֵיכָא הֶפְקֵר. עַד כָּאן. וְלֹא יָכוֹל לוֹמַר מֵהֶפְקֵרָא קָא זָכִינָא כְּהָנָךְ דְּמִשְׁנָה ב':

טו **חַיָּב**. מִלְּשׁוֹן הָרַ"ב מִשְׁנָה ט' פֶּרֶק ב' דְּבָבָא מְצִיעָא מַשְׁמַע שֶׁצָּרִיךְ שֶׁיֹּאמַר לוֹ שֶׁיַּצִּיל. וְדָוְקָא בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ לוֹ הֶפְסֵד כִּי מַתְנִיתִין. אֲבָל כְּשֶׁאֵין לוֹ הֶפְסֵד אֵיתָא בַּגְּמָרָא דַּף קט"ז דַּאֲפִלּוּ אָמַר לֵיהּ בַּעַל הָאֲבֵדָה תַּצִּיל וְאֶתֵּן לְךָ כָּךְ וְכָךְ, אֵין לוֹ אֶלָּא שְׂכָרוֹ, דְּיָכוֹל לוֹמַר מְשַׁטֶּה אֲנִי בְּךָ:

טז **מָאתַיִם**. אוֹרְחָא דְּמִלְתָּא נָקַט, דְּאִי שְׁנֵיהֶם שָׁוִים לָמָּה יַנִּיחַ שֶׁלּוֹ וְיַצִּיל שֶׁל חֲבֵרוֹ. וְכֵן כָּתַב סְמַ"ע:

יז **אָמַר לוֹ**. הוּא הַדִּין בִּפְנֵי בֵּית דִּין, כְּדִתְנַן בְּמִשְׁנָה ט' פֶּרֶק ב' דְּבָבָא מְצִיעָא. אֶלָּא מִשּׁוּם דְּרֵישָׁא מַיְרֵי וַדַּאי כְּשֶׁיֵּשׁ שָׁם הוּא, מַחֵית לְסֵיפָא בְּחַד מַחְתָּא:

## משנה ה

יח **מַחֲמַת כוּ'**. דִּיקְנִין בַּגְּמָרָא מִדְּלֹא קָתָנֵי וְאִם לָאו כוּ', מִשּׁוּם דְּהָא מֵרֵישָׁא שָׁמְעִינַן לַהּ, וְהַאי אִם מַחֲמַת הַגַּזְלָן מִלְּתָא אַחֲרִיתָא אַשְׁמְעִינַן הֵיכָא דַּאֲנָסוּהוּ לְהַרְאוֹת כָּל מַה שֶּׁיֵּשׁ לוֹ וְהֶרְאָה שְׂדֵה זוֹ שֶׁגָּזַל בִּכְלַל שְׂדוֹתָיו, כֵּיוָן דְּלֹא אֲנָסוּהוּ לְהַרְאוֹת אֶלָּא עַל שֶׁלּוֹ לֹא הָוֶה לֵיהּ לְהַרְאוֹת אוֹתָהּ שָׂדֶה שֶׁגָּזַל שֶׁאֵינָהּ שֶׁלּוֹ:

יט **שְׁטָפָהּ כוּ'**. שֶׁהָיְתָה עַל שְׂפַת הַנָּהָר וְהִגְבִּיהַּ שְׂפָתוֹ, וְהַמַּיִם שׁוֹחֲקִין וְכוֹרִין תַּחַת הַשָּׂפָה וּמִתְפַּשֵּׁט בְּתוֹךְ הַשָּׂדֶה. רַשְׁ"י:

כ **הֲרֵי כוּ'**. בַּגְּמָרָא יָלֵיף מִכְּלָל וּפְרָט וּכְלָל, מַה הַפְּרָט כוּ', יָצְאוּ קַרְקָעוֹת וַעֲבָדִים וּשְׁטָרוֹת:

## משנה ו

כא **לֹא כוּ'**. אֵין זֶה יָכוֹל לְכוֹפוֹ לְקַבֵּל חוֹבוֹ אוֹ פִּקָּדוֹנוֹ בַּמִּדְבָּר, דְּלָאו מְקוֹם שְׁמוּר הוּא. רַשְׁ"י. כְּלוֹמַר אֲבָל אִם הֶחֱזִיר וְקִבְּלוֹ פָּטוּר:

## משנה ז

כב נִרְאֶה לִי דְּלָאו לְמֵימְרָא שֶׁצָּרִיךְ שֶׁיִּטְעֹן אוֹתוֹ דְּמַה לִּי לֵיהּ וּלְטַעֲנָתוֹ דְּכֵיוָן דְּהַלָּה מְסַפֵּק בַּפַּרְעוֹן אֵינוֹ יוֹצֵא יְדֵי שָׁמַיִם עַד שֶׁיֵּצֵא יְדֵי סְפֵקוֹ וְהִלְכָךְ אֲפִלּוּ אֵינוֹ טוֹעֲנוֹ כְּלוּם. וְכֵן בַּגְּמָרָא אָמְרוּ דְּלֹא תָּבַע לֵיהּ וְלֹא אָמְרוּ דְּטָעַן שֶׁמָּא כוּ' אֶלָּא שֶׁאִם אוֹמֵר בָּרֵי לִי שֶׁלֹּא הִלְוֵיתִיךָ הָיָה זֶה פָּטוּר אַף לְצֵאת יְדֵי שָׁמַיִם, מִידֵי דַּהֲוָה טָעָנוֹ חִטִּין וְהוֹדָה לוֹ בְּשַׂעֹרִין דְּפָטוּר אַף מִדְּמֵי שְׂעֹרִים. (וּמוּבָן מִמֵּילָא דְּאַף כְּשֶׁהַנִּתְבָּע יוֹדֵעַ בְּבָרֵי שֶׁחַיָּב פָּטוּר כְּמוֹ בְּטָעָנוֹ חִטִּין כוּ'):

כג **פָּטוּר כוּ'**. עַל פִּי בֵּית דִּין. אֲבָל לְצֵאת יְדֵי שָׁמַיִם חַיָּב, כֵּיוָן דְּמִסְתַּפֵּק וְיֵשׁ כָּאן תּוֹבֵעַ בְּבָרֵי:

## משנה ח

כד **נִגְנַב**. נִרְאֶה לִי דְּמִשּׁוּם סֵיפָא דְּפָטוּר תָּנָא נִגְנַב, דְּלָא תֵּימָא דַּוְקָא מֵת מֵעַצְמוֹ פָּטְרִינַן לֵיהּ:

כה וְהִלְכָךְ אֲפִלּוּ מֵת חַיָּב כְּדִתְנַן בְּמַתְנִיתִין. וּמַה שֶּׁכָּתַב הָרַ"ב שֶׁבִּגְרָמָתוֹ נֶאֱבָדָה, הוּא הַדִּין בְּמֵת. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

## משנה ט

כו **עֲצִים**. מַיְרֵי בְּשׁוֹמְרֵי פֵּרוֹת מְחֻבָּרִין בָּאִילָנוֹת:

כז וְקַאֵי עַל נָשִׂים. וְזֶה לְשׁוֹן הַמַּגִּיד מִשְׁנֶה, הָעֲגָלִים שָׁם בְּזוֹל, וְהָאִשָּׁה מְגַדֶּלְתָּן וּמוֹכַרְתָּן:

כח **אָסוּר**. מִפְּנֵי שֶׁהֵן בְּחֶזְקַת גְּנֵבָה. הָרַמְבַּ"ם:

כט **מִכָּל מָקוֹם**. מִכָּל אָדָם. וְאִם אָמַר הַטָּמֵן, אָסוּר. הָרַמְבַּ"ם:

## משנה י

ל שֶׁהַסּוֹרֵק מוֹצִיא עַל יְדֵי הַקּוֹצִים. רַשְׁ"י. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

לא **יָתֵר כּוּ'**. כֵּיָן לְבַעַל הַבַּיִת. וְטַעֲמָא דְּבִקְפֵּדָא תַּלְיָא מִלְּתָא, וְכִי הֲוֵי מִידֵי דְּלֹא חָזֵי לֵיהּ לֹא קָפֵיד אֲבָל בְּמִידֵי דַּחֲזֵי לֵיהּ קָפֵיד. וְיָתֵר מִכָּאן חָזֵי לֵיהּ וְקָפֵיד אַכָּלַהּ דְּהָא הַכֹּל חָזֵי לֵיהּ, כִּדְאַשְׁכְּחַן בְּדִין הָאוֹנָאָה. טוּר:

לב בַּגְּמָרָא מַסְקִינַן כְּמָלֹא מַחַט וְחוּץ לְמַחַט כְּמָלֹא מַחַט, דְּהַיְנוּ אֹרֶךְ מְלֹא שְׁנֵי מְחָטִין:

לג אוֹרְחָא דְּמִלְּתָא נָקֵט כּוּ'. וְהוּא הַדִּין נַמִּי אִיפְּכָא, שֶׁקִּבְּלָן עָשָׂה אֵצֶל בַּעַל הַבַּיִת וּשְׂכִיר יוֹם בְּבֵיתוֹ, דַּהֲוֵי דִּינָא אִיפְּכָא. דְּכֻלְּהוּ מִלְּתָא תַּלְיָא בְּמָקוֹם הַמְּלָאכָה, אִם הִיא אֵצֶל בַּעַל הַבַּיִת קָפֵיד בַּעַל הַבַּיִת עַל הַכֹּל, לְפִי שֶׁכֵּיוָן שֶׁהַיְצִיאוֹת הֵם אֶצְלוֹ קָפֵיד עֲלֵיהֶם. מַה שֶּׁאֵין כֵּן כְּשֶׁאֵינָם אֶצְלוֹ לֹא קָפֵיד עֲלַיְהוּ, דְּלֹא טָרַח בְּהוּ לְאַיְתוּנֵיהּ גַּבֵּיהּ. וְזֶה שֶׁדִּקְדֵּק הָרַ"ב לְכָתֹב כְּשָׂכִיר יוֹם בְּכַ"ף הַדִּמְיוֹן: